

Mit mondanak a számok

*a zsidó-
kérdésben*

Írta:

H. SZABÓ MIHÁLY

részben

DR. ZENTAY DEZSŐ

tábláival

TARTALOMIEGYZÉK.

Bevezetés	3
A zsidókérdés rendezéséről szóló törvényjavaslat szövege	4
A zsidóság népmozgalma és szaporodása	7
A bevándorlás kérdéséhez	19
Kié a föld?	21
A háztulajdon kérdéséhez	29
Az ipar és a zsidóság	31
A zsidóság és a kereskedelem	
Budapest kereső népességének megoszlása felekezet és foglalkozás szerint, 1935	43
A magánalkalmazottak szociális helyzete	47
A kereső népesség százalékos megoszlása Budapesten 1935-ben	51
A fizetések alakulása	55
Dr. Zentay Dezső táblái	57
Jó magyar a zsidó	60
Összefoglalás	63
Forrásmunkák	64

Bevezetés

Darányi Kálmán miniszterelnök nevezetes győri beszédében — ugyanakkor, amikor milliárdos beruházási programjának körvonalait felvázolta — kijelentette, hogy *«van zsidókérdés.»*

Ezzel azt az egyet kétségtelenül elérte, hogy — *legyen zsidókérdés.*

Hetek óta az úgynevezett zsidókérdés áll a politikai érdeklődés középpontjában. A miniszterelnök kijelentésének hatása alatt hevesebbé vált az agitáció «a zsidókérdés megoldása» érdekében. Az agitáció hatása alatt pedig a kormánypárt külön evégből kiküldött bizottsága a kéivésnek *egy heti tanulmányozása után* kész «megoldási» tervvel lépett a közönség elé és ezt a tervet törvényjavaslat formájában a kormány, nevezetesen a miniszterelnök és *Mikecz Ödön* igazságügy-miniszter is megáévtette.

Ez a törvényjavaslat — melynek teljes szövegét a következőkben közöljük — «a gazdasági és társadalmi egyensúly» úgy kívánja biztosítani, hogy a polgári jogegyenlőség elvével szakítva, korlátozza a zsidó hiti és részben a zsidó fajú magyar állampolgároknak bizonyos pályákon való elhelyezkedési lehetőségét.

A javaslat, mint indoklásából kitetszik, abból a föltevésből indult ki, hogy

1. a zsidóság a nemzet testétől idegen réteg, túlnyomórészt olyan jövevényekből áll, akiket nem fűznek gyökérszálak az ország múltjához és akik a nemzet szenvedéseiből, megpróbáltatásaiból, küzdelmeiből és alkotó munkájából nem vették ki megfelelő mértékben a részüket;

2. a zsidóság a maga egészében aránytalanul jómódú az ország többi lakosságához képest.

E könnv íróia nem óhait társadalomtudománvi vagy publicisztikai

sem? Hadd lássuk, mit mondanak a számok az úgynevezett zsidókérdésről!

S bízzunk abban, hogy vannak még, akik a tények, a számok beszédét is megértik, nemcsak az üres frázisokat, amelyekkel egy elszántan hatalomra törő érdekszövetség árasztotta el a közéletet.

A zsidókérdés rendezéséről szóló törvényjavaslat szövege

Darányi Kálmán miniszterelnök a képviselőház ülésén betervezte „*a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról*” szóló törvényjavaslatot. A törvényjavaslat szövege a következő:

1. §.

Felhatalmaztatik a m. kir. minisztérium, hogy a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosítása végeit szükséges és halaszthatatlanul sürgős intézkedéseket a jelen törvény kihirdetésétől számított 3 hónap alatt az alábbi §-okban megjelölt tárgykörben és alapelvek szerint rendeletben tegye meg abban az esetben is, ha az intézkedés egyébként a törvényhozás ügykörébe tartoznék.

2. §

Utasítatik a m. kir. minisztérium, hogy: *a)* akár időszakú, akár nem időszakos lap kiadója, szerkesztője, vagy a lapnak állandó munkaviszonyban álló munkatársai részére sajtókamara; *b)* színművészek, filmszínészek, színházi és filmrendezők, úgyszintén színművészeti és filmművészeti ügyvezetők és ügykezelők, valamint színházaknál és a filmiparban alkalmazott művészi segédzsemetzet (karszemetzet) részére színművészeti kamara felállításáról gondoskodjék.

Akár időszakos, akár nem időszakos lap kiadója, szerkesztője, vagy a lapnak állandó munkaviszonyban álló munkatársa csak az lehet, aki a sajtókamara tagja.

Színházaknál, mozgófényképet előállító vállalatnál az első bekezdés *b)* pontjában meghatározott foglalkozások körében rendező, előadó vagy művészeti segédzsemetzet lakjaként csak azt szabad alkalmazni, aki a színművészeti kamara tagja. A vallás- és közoktatásügyi miniszter indokolt esetben közérdekből kivételt lehet.

3. §.

A sajtókamarának, úgyszintén a színművészeti kamarának tagja csak magyar állampolgár lehet. A tagság egyéb feltételeit a m. kir. minisztérium rendeletben állapítja meg.

4. §.

A sajtókamara, úgyszintén a színművészeti kamara tagjaiul zsidók csak olyan arányban vehetők fel, hogy számuk a kamara összes tagjai számának húsz százalékát ne haladja meg.

Ebbe a hús százalékba nem tehet beleszámítani a hadirokkantat, s tüzharcost, úgyszintén azt, a ki az 1919. évi augusztus hó 1. napja előtt tért át valamely más felekezetbe és azóta megszakítás nélkül ugyanannak a felekezetnek tagja, vagy pedig ilyen szülőtől származik.

5. §.

Akár időszakai, akár nem időszakai lapnál állandó munkaviszonyban álló munkatársul a 4. §. első bekezdése alá eső személyeket csak olyan arányban szabad alkalmazni, hogy számuk az állandó, munkaviszonyban álló munkatársak számának hús százalékát ne haladja meg; bármely címen kiüzetett illetményük évi összegü pedig nem haladhatja meg az ilyen munkaviszonyban álló összes munkatársak bármely címen járó illetményei évi összegének, hús százalékát. Ezeket a rendelkezéseket a munkaadó az 1930. évi december hó 31-ik napjáig köteles végrehajtani. A m. kir. miniszterelnök a végrehajtás módjára utasításokat adhat és közérdekből indokolt esetben a jelen §. rendelkezesei alól kivételt tehet.

A jelen §. rendelkezéseit nem lehet alkalmazni azokra a lapokra, amelyek kizárólag hitéleti kérdésekkel és a felekezet ügyeivel foglalkoznak.

6. §.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg, hogy egyes színházaknál, úgyszintén a mozgófényképet előállító egyes vállalatoknál milyen arányban lehet a 4. §. első bekezdése alá eső személyeket az 1. Ö. első bekezdésének b) pontjában meghatározott munkakörben alkalmazni.

7. §.

Ügyvédi, mérnöki, orvosi kamarák tagjaiul a 4. §. első bekezdése alá eső személyeket csak olyan arányban lehet felvenni, hogy számuk az összes tagok számának hús százalékát ne haladja meg. Mindaddig, amíg az egyéb kamarai tagok arányszáma az összes tagok számának 80 százalékát el nem éri. a 4. §. első bekezdése alá eső személyt a kamara csupán az újonnan felvett tagok öt százaléka erejéig vehet fel. Az illetékes miniszter a kamara felterjesztésére indokolt esetben közérdekből kivételt tehet.

8. §.

Az 1937:XXI. tc. hálálva alá eső olyan vállalatnál, amelynél a tisztviselői, kereskedősegédi, vagy más értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak száma 10 vagy ennél több. a 4. §. első bekezdése alá eső személyeket csak olyan arányban szabad alkalmazni, hogy számuk a vállalatnál értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak számának hús százalékát ne haladja meg; bármily címen kifizetett illetményük évi összege pedig nem haladhatja meg az értelmiségi munkakörben alkalmazottak bármily címen járó illetményei évi összegének hús százalékát.

Az a vállalat, amelynél az értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak számában a 4. §. első bekezdése alá eső személyek száma az

előző bekezdésben meghatározott arányszámnál nagyobb, a 4. §. első bekezdése alá eső személyt értelmiségi munkakörben csupán az újonnan felvett tagok öt százaléka erejéig vehet fel mindaddig, amíg a 4. §. első bekezdése alá eső személyek száma az értelmiségi munkakörben az előző bekezdésben meghatározott arányszámot meghaladja. Az arányszám egyenletes elérésének részletes szabályait a m. kir. minisztérium rendelettel állapítja meg olyképpen, hogy szabály szerint el kell érni az előbbi bekezdésben meghatározott arányszámot az 1943. évi június hó 30. napjáig, ezt a határidőt az illetékes miniszter indokolt esetben közérdekből az 1948. évi június hó 30. napjáig meghosszabbíthatja. Az illetékes miniszter a jelen bekezdésben meghatározott rendelkezések alól indokolt esetben közérdekből kivételt tehet.

Az 1937: XXI. le. hatálya alá eső olyan vállalatnál, amelynél a tisztviselői, kereskedősegédi vagy más értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak száma tíznél kevesebb, a 4. §. első bekezdése alá eső alkalmazottaknak a többi alkalmazottakkal szemben az 1938. évi március hó első napján fennállott arányszámát a 4. §. első bekezdése alá eső személyek javára megváltoztatni nem szabad.

9. §.

Az 1931: XXVI. tc.-ben a törvényhozás hatáskörébe tartozó intézkedéseknek rendeleti úton megtételére adott és legutóbb az 1937: X. tc.-kel meghosszabbított felhatalmazásnak az 1938. évi június hó 30. napján lejáró határideje az 1939. évi június hó 30. napjáig meghosszabbíthatik, még pedig azzal a kiegészítéssel, hogy a felhatalmazás kiterjed a termelés folytonosságának biztosítását célzó rendelkezések megtételére is.

Az 1931: XXVI. tc.-nek az 1932: VII. tc.-kel kiegészített rendelkezései egyébként változatlanul hatályban maradnak és hatályban marad az 1937: X. te. 2. és 3. §-a is.

10. §.

A jelen törvény kihirdetése napján lép hatályba; végrehajtásáról a m. kir. minisztérium gondoskodik.

Felhatalmaztalik a m. kir. minisztérium, hogy a jelen törvény rendelkezéseinek végrehajtása végett, valamint az értelmiségi munkanélküliség leküzdésére szolgáló intézkedések végett adatszolgáltatási kötelességet állapítson meg, hogy gondoskodjék az adatszolgáltatás helyességének ellenőrzéséről, továbbá, hogy rendelkezésének megszegését vagy kijátszását kihágásnak minősíthesse s hogy a kihágás büntetésére az 1931: XXVI. te. 3. §-ában foglalt rendelkezéseket állapíthassa meg, végül arra is, hogy a rendelkezéseket megszegő vagy kijátszó vállalat élére a vállalat költségére vezetőt rendeljen mindaddig, amíg a rendelkezéseknek a vállalat eleget nem tett.

Budapesten, az 1938. évi április 8.

Darányi s. k.,
m. kir. miniszterelnök.

Mikecz s. k.,
m. kir. igazságügyminiszter,

A zsidóság népmozgalma és szaporodás.

Számtalan dokumentum bizonyítja, hogy a zsidóság sem a szent-istváni birodalom földjén, sem a mai csonka haza határai közt nem „jött-ment”. Az „esztergomi síremlék” tanúsága szerint a Krisztus születése utáni harmadik században is laktak e földön zsidók. Az pedig köztudomású, hogy a honfoglaló magyar törzseket zsidók is kísérték,

Arról természetesen hozzávetőleges pontossággal sem lehetne tudományosan képet adni, hogy a honfoglalásban résztvevő vagy még régebb óta itt lakott zsidó családok leszármazottai mekkora hányadát teszik a mai magyar zsidóságnak. De nem kevésbé kilátástalan volna az ilyen kísérlet a keresztény társadalmat illetően is. A tatár és török dúlás egész országrészeket tett pusztasággá. Keresztényekel és zsidókat egyformán pusztítottak és tizedellek meg. Budavárát a török járom alól 1689 szeptember 2-án szabadították fel 1 lá napi ostrom után. Ez az a fordulópont, amelytől fogva bizonyos fokig egységesnek és folytonosnak tekinthetjük a magyarság történetét. Ugyanez áll természetesen a magyar zsidóság történetére is.

1689 aug. 22-én hirdetik ki *Kollonics Lipót* esztergomi érseknek (Lipót császár bizalmas tanácsadójának) *bevándorlási rendeletét*, amely kedvezményekkel, adóelengedésekkel próbálja idecsalogatni az idegeket, akiknek letelepedése és beszivárgása már 1088-ban egyébként is megindult.

1686-ban Buda ostroma alatt — ifj. Palugyai Imre *Buda-Pest egyesítése* c. munkájában a két város lakosságát így határosa meg:

Janicsár	16.000
Egyéb lakosság	30.000
Zsidó	<u>10.000</u>
Összesen	50.000 lélek

252 évvel ezelőtt tehát, amikor Pest és Buda elfoglalhatták helyüket Magyarország városainak sorában, *zsidó lakosságuk viszonylag majdnem akkora volt, mint a mai «ekzsidósodottság» idején*. Akkor a két város zsidó lakosainak száma 17.85 százalékot tett ki, ma 18.90%.

A török ki verése után, a Buda-Újlakon letelepült *spanyolokon* kívül először *bajorok* és *svábok* telepedtek meg Budán, akik a török uralom alatt elmenekült magyar lakosság házaik és telkek birtokba vehettek és amellet még három évi adómentességet is kaptak.

Az 1690-es évben (az 1689. évi „döghalál dúlása után) Budán 3200 rac család, továbbá *osztrákok*, *horvátok*, *olaszok*, *vallonok* telepedtek le, úgyhogy a szinte kihalt város lassan magához tér és újjáépül. 1703-ban.I. Lipót újabb kiváltságokat ad e két város lakosainak és Budát első, Pestet pedig második szabad királyi várossá emeli.

Az Országos Levéltárban őrzik az 1720-ból (III. Károly) eredő „Porció lajstrom”-ot, mely Buda visszafoglalása után az első népszámlálás adatait tartalmazza. E szerint Buda és Pest lakosságának csak 8%-a *magyar*, 47%-a *német*, 42%-a pedig *szerb*, míg a többi 3% *különböző* nemzetségekhez tartozik.

Ebben az összeírásban azonban nem szerepelnek a kereskedő népesség zsidóváiású családfői, mert ezeket csak későbbben. 1735-38-ban írták össze, e szerint 2531 zsidó családfő volt. Ezek közül 1139 foglalkozott kereskedelemmel, de ebből is 814 házaló-kereskedő. 9 liferáns, 44 pedig egyéb volt.

A 2531 összeírt zsidó családfő közül nemzetiség szempontjából; ;

885	(35%) Magyarországból;
961	(38%) Morvaországból;
77	(3%) Csehországból;
133	(5.3%) Ausztria más, tartományából,
277	(10.9%) Lengyelországból;
31	(1.2%) Németbirodalomból;
11	(0.4%) más országból;
150	(6.2%) ismeretlen országból származó volt.

Ebben az időben a zsidó a kornak csak lenézettje és számkivetettje volt. Az új telepesek nem engedték be őket Pestre. Budán ellenben, a Vízivárosban 1689-ben két zsidó kereskedő családnak letelepedését' engedélyezte, az udvari kamara, névszerint: *Feit Hirsch* és *Jakab Náthán* kereskedőknek. Mindkettő nyitott üzletet farthalott a Vízivárosban és úgy nagybani, mint „*rőf szerint*” szabadon és akadálytalanul árulhattak. Ennek ellenében „*védelmi díj*”-at, *harmincadat*, *vámilletéket*, továbbá *jövedelmi adót* fizettek.

E két család után telepedett le *Bacharoch* Farkas és a frankfurti *Bürgel* családja. A zsidók természetesen adókat fizettek, de ezenfelül is mindenféle címen külön illetekeket stb. szedtek tőlük minden alkalommal.

A budaiak azonban folytonos panasszal fordulnak a tanácshoz a «zsidó konkurrencia» ellen...

1711-ben azután a tanács *Eleonóra* régenskirályné (I. Lipót özvegye) rezolúciója alapján (mely szerint a zsidókat a tanácsnak rendelik alá) a *Bürgel* családot kiutasítja, sőt a templomul szolgáló házat is leromboltatja.

A tanács tovább ostromolja a királyt a zsidóság kiűzetéséért, ez a harc évtizedekig tart, mert a király és a kancellária nem hajlandó erre — de végül is 1746 június 17-én *Mária Terézia* értesíti a tanácsot, hogy Budáról kitiltja a zsidókat. És ekkor az időközben 35 családra felzaporodott zsidóság el is költözik, ezekből azonban 13 család gróf *Zichy* Miklós özvegyénél, Óbuda úrnőjénél letelepedési engedélyt nyer és otthonra talál.

A már előbb említett 1735-38. népszámlálás szerint a magyarországi zsidó száma 11.73-1 volt (0.66%). (összlakosság: 1.776.377).¹ Dr. *Benisch* Artúr „A zsidók térfoglalása és elhelyezkedése a mai Magyarországon c. tanulmányában (M. St. Sz. 1934 nov). azt írja: A zsidók újabb bevándorlása a többi nemzetiségű bevándoroltakkal egyidejű és főleg nyugatról, Morvaországból és csak 1772-ben Galiciának Ausztriához való csatolása után északkeleti irányból indult meg kis részben. A letelepedés legnagyobb részt az ország nyugati és északi megyéire szorítkozik, a keleti megyékre* kevés esik. Ez a nép vándorlási mozgalom azonban egyáltalán nem mutat arra, hogy a megtelepülés állandó jellegű lenne, mert amint az alábbi kimutatás is igazolja, nemcsak kivándorlás, hanem bizonyos kihalás is erősen csökkenti az izraeliták számát.² (Lásd Szföv. Múltja stb. 104. old. táblázat.)

Budapest népességének fejlődése hitfelekezetek szerint 1813-1035.

Év	Róm. kat.	Ag. ev.	Református	Izraelita	Egyéb	Össz.
1813	61.232	1.115	595	5.325	1.752	70.219
1814	62.539	1.090	560	5.316	1.766	71.501
1815	66.433	2.498	1.153	6.340	2.038	78.462
1816	68.071	2.812	1.280	6.235	2.011	80.490
1817	66.234	2.783	1.342	6.347	1.957	78.663
1819	66.523	1.503	1.450	6.845	1.772	78.093
1821	67.305	1.398	1.430	6.838	1.628	78.599
1822	69.796	1.499	901	6.937	1.688	80.821
1823	70.006	1.648	1.214	7.204	1.650	82.082
1824	73.333	1.864	1.701	7.241	1.775	85.914
1825	75.324	2.508	1.410	7.879	1.854	88.975
1826	74.978	2.786	1.469	8.119	1.676	89.028
1827	77.857	2.413	1.203	7.900	1.971	91.341
1828	81.369	3.023	1.787	8.648	1.879	96.706
1829	83.251	2.920	1.422	10.599	1.779	99.971
1830	83.910	2.815	1.286	8.750	1.749	98.510
1831	87.664	2.823	1.470	9.183	1.526	102.702

¹ Az 1305-i nem nemesi összeírás 130.000 zsidót számolt meg Magyarországon.

² Trianon után 473 300 zsidó volt a mai Csonkmanyarországon a lakosság 5.9%-a. Ugyanezen a területen a háború előtt 471.355 zsidó volt, ami az akkori lakosság 6.2%-a volt.

Év	Róm. kat.	Ág. ev.	Református	Izraelita	Egyéb	Össz.
1832	86.336	2.259	1.307	8.999	1.459	100.360
1833	86.524	2.309	1.288	9.088	1.425	100.634
1834	88.507	3.168	1.220	9.172	1.384	103.451
1835	88.418	3.175	1.253	9.936	1.400	104.182
1836	85.282	3.257	1.432	10.493	1.288	101.752
1837	83.669	2.459	1.327	10.705	1.231	99.391
1838	84.804	2.714	1.666	11.269	1.317	101.770
1839	75.794	2.559	1.657	11.252	1.382	92.644
1840	81.548	3.019	1.958	11.346	1.395	99.266
1841	86.576	2.675	2.200	14.454	1.335	107.240
1842	92.371	2.887	2.190	13.204	1.613	112.265
1843	95.613	3.449	2.584	13.324	1.891	116.861
1845	100.007	3.638	2.625	13.867	1.764	121.901
1847	107.547	4.330	2.641	18.127	1.452	134.097
1848	113.552	4.459	2.950	18.265	1.472	140.698
1850	112.446	4.406	2.973	19.688	1.212	140.725
1851	111.188	4.595	3.011	22.739	1.556	143.289
1852	115.446	5.315	3.706	22.118	1.536	148.121
1854	114.817	5.408	3.718	26.389	1.396	151.728
1855	122.744	6.454	3.833	26.958	1.390	161.379
1857	126.293	6.482	3.880	28.284	1.372	166.311
1869	195.024	14.316	13.008	44.890	3.238	270.476
1880	239.723	19.716	21.655	70.227	4.361	355.682
1890	314.835	27.224	36.112	102.377	6.123	486.671
1900	427.112	37.170	62.837	166.198	10.131	703.448
1906	475.836	40.319	73.847	186.047	15.699	791.748
1910	526.151	43.562	86.990	203.687	19.981	880.371
1920	548.727	44.894	101.124	215.512	18.739	928.996
1925	575.437	45.736	109.761	207.563	22.198	960.995
1930	610.204	49.929	121.647	204.273	18.719	1.004.772
1935	644.512	51.966	130.957	201.069	31.927	1.060.431

E táblázaton látható, hogy a zsidóság súlyos gazdasági helyzete erős kihalással volt fejlődésére is, mert amint megállapítható 1815-1824-ig terjedő tízéves periódus alatt csak 901 fővel szaporodott, vagyis évenként átlagban 90 fővel.

1825-1834-ig terjedő tíz év alatt a szaporulat 1293. ami évenként 129.3 szaporulatot jelent, százalékban pedig 1.64%.

1835-1844 alatti tíz év alatt 3.374 a zsidóság gyarapodása, vagyis évenként átlag 337.4, százalékban 3.2%.

A szabadságharc évétől 1857-ig számuk 28.284-re emelkedik, ami már évi átlagban kereken 1000-t tesz ki, tehát a százalékos szaporodás esztendőnként 4%.

1869-ben, vagyis a kiegyezés után két évvel már 44.890 a számuk, ami 1880-ig 70.227-re emelkedik. Tehát 11 év alatt 25.337, vagyis évenként 2303 személy a szaporulat. Ez 5.6%.

1880-1930-ig, vagyis ötven esztendő alatt a 70.227 fő 204.273-ra emelkedik, ami 134.046 főnyi szaporodás, vagyis évi 2680 az emelkedés. Százalékban 3.8%

Igen érdekes azonban a kép és az eredmény, ha 1900-tól kezdve analizáljuk az eredményeket. 1900-ban ugyanis 166.198 izraelita vallású polgár volt a fővárosban. Számuk 1910-ig 203.687-re emelkedik. Ez abszolút számokban 37.489, vagyis évi 3749 személynek telet meg, 2.2%.

1910-1920 a szaporulat (1920-ban 215.512 a zsidó lakosok száma) hirtelen erős visszaesése mutat és csak 11.825, ami egy évre csak 1182, 0.5%-A-aPegyenlo.

1925-ben 207.563 a számuk, ez már abszolút számokban is 7050 személy csökkenését jelenti, ami 1930-ig folytatódva további 3290-es kiesést jelent, vagyis az 1920—1930-as decenniumban abszolút számokban 11.229 személlyel tényleges csökkenést mutat.

1935-ben pedig már csak 201.069 a fővárosban az izraeliták száma. Ha az 1920—1935. évek szaporulatát fogadjuk el alapul, úgy, hogy ez alatt a 15 év alatt a főváros lakosságának szaporulata 14.1% és ezt transzponáljuk a zsidókra, az utolsó 15 évre, akkor 1935-ben 241.592 lenne a számuk. így tehát az eszmei veszteség az utolsó másfélévlizcd alatt 40.523 személy.

Ez az adat minden állítással szemben megdönthetetlenül igazolja, hogy a zsidóság száma erősen csökkent.

A zsidók száma és százalékos megoszlása vármegyék szerint 1830-ban*

Vármegye a területén fekvő ti. várossal együtt	Zsidó lakosok	
	száma	az egész lakosság %ában
Baranya	1.296	0.7
Fejér	3.329	2.0
Győr, Moson és Pozsony	3.041	2.4
Komárom és Esztergom	1.252	1.3
Somogy	3.991	1.9
Sopron	1.119	1.0
Tolna	3.883	2.1
Vas	2.194	1.7
Veszprém	6.848	3.7
Zala	5.037	2.4
Dunántul	31.940	2.0
Bács-Bodrog	1.034	1.4
Békés	290	0.2
Bihar	943	0.9
Csanád, Arad és Torontál	1.232	2.0
Csongrád	1.034	0.8
Heves	1.998	1.1
Jász-Nagykun-Szolnok	796	0.4
Nógrád és Hont	3.596	2.8
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	8.222	1.9
Alföld	19.145	1.3

Abauj-Torna	4.667	6.5
Borsod, Gömör és Kishont	7.187	3.7
Hajdu	1.454	1.0
Szabolcs és Ung	8.166	4.8
Szatmár, Ugocea és Bereg	3.065	3.8
Zemplén	5.964	6.8
Északkelet	30.503	4.0
Budapest	10.266	9.8
22 község	172	1.4
Nagy-Budapest	10.438	8.8
Összesen	92.026	2.3

A zsidók száma és százalékos megoszlása vármegyék szerint 1880-ban.

Vármegye a területén fekvő tj. várossal együtt	Zsidó lakosok	
	száma	az egész lakosság %-ában
Baranya	6.948	2.8
Fejér	8.143	3.9
Győr, Moson és Pozsony	7.099	4.7
Komárom és Esztergom	3.809	3.4
Somogy	12.463	4.1
Sopron	4.403	3.1
Tolna	9.163	3.9
Vas	7.166	3.7
Veszprém	11.300	5.4
Zala	12.127	4.6
Dunántul	82.621	4.0
Bács-Bodrog	3.966	3.9
Békés	6.255	2.7
Bihar	4.607	3.8
Csanád-Arad és Tóronfalva	2.678	2.3
Csongrád	7.272	3.2
Heves	10.928	5.2
Jász-Nagykun-Szolnok	8.319	3.0
Nógrád és Hont	6.999	5.0
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	18.418	3.1
Alföld	69.442	3.5
Abauj-Torna	6.566	8.2
Borsod-Gömör és Kishont	13.619	6.6
Hajdu	8.444	4.9
Szabolcs és Ung	20.212	9.4
Szatmár, Ugocea és Bereg	8.314	8.7
Zemplén	13.113	13.9
Északkelet	70.268	8.1

Budapest	70.879	19.7
22. nagyközség	2.834	8.2
Nagy-Budapest	73.713	18.6
Összesen	296.044	5.6

Az előbb említett 50 esztendő „időszakban a gazdasági élet kiegyensúlyozottsága következtében a természetes szaporulat országos arányban a 2.3% arányt 5.6%-ra emeli. Hozzájárult ehhez a külföldi beáramlás is, ami nagyobb részben nyugati, kisebb részben keleti irányú.

Az utolsó 50, esztendőben a szaporodás azonban meglassult, majd épúgy mini a fővárosban, az egész országban megállott, úgyhogy nemcsak viszonylagosan, de abszolút számokban is erős csökkenés állott be.

A zsidók száma és százalékos megoszlása vármegyék szerint
1920- és 1930-ban.

Vármegye a területén fekvő tj. várossal együtt	Zsidó lakosok			
	száma	az egész lakosság %-ában	száma	az egész lakosság %-ában
Baranya	7.347	2.5	6.590	2.1
Fejér	6.110	2.5	5.225	1.9
Győr, Moson, Pozsony	7.930	4.1	7.110	3.5
Komárom és Esztergom	3.148	1.9	2.692	1.5
Somogy	8.701	2.4	7.571	2.0
Sopron	4.891	2.5	4.140	2.3
Tolna	6.405	2.4	5.951	2.2
Vas	8.105	3.0	7.291	2.7
Veszprém	7.312	3.2	5.932	2.5
Zala	10.362	3.0	8.226	2.3
Dunántúl	70.311	2.8	60.737	2.3
Bács-Bodrog	2.712	2.2	2.680	2.0
Békés	7.171	2.3	6.701	2.0
Bihar	4.586	2.8	4.450	2.5
Csanád, Arad, Torontál	3.474	2.1	3.237	1.8
Csongrád	9.869	3.0	8.246	2.4
Heves	9.371	3.2	8.175	2.0
Jász-Nagykun-Szolnok	9.024	2.3	8.062	1.9
Nógrád és Hont	6.735	3.3	6.023	2.7
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	18.810	2.0	17.311	1.6
Alföld	71.752	2.4	64.885	2.1

Abauj-Torna	4.455	5.2	3.779	4.1
Borsod-Gömör, Kishont	19.880	6.1	18.823	5.3
Hajdu	17.057	6.2	16.661	5.6
Szabolcs és Ung	26.470	7.8	25.737	6.5
Szatmár, Ugocsa, Bereg	9.111	6.9	9.281	6.2
Zemplén	14.858	10.9	12.452	8.5
Északkelet	91.831	7.1	86.733	6.0
Budapest	215.560	23.2	204.371	20.3
22 nagyközség	23.901	8.3	27.871	6.6
Nagy-Budapest	239.461	19.8	232.212	16.3
Összesen	473.355	5.9	444.567	5.1

A létszámcsökkenés tehát országosan és megyénként megállapítható!

Amint látjuk, az 1920-as év után a természetes szaporodásban erős visszaesést mutat a statisztika, olyannyira, hogy az izraeliták az összes felekezetek között az első helyről az utolsóra szorulnak. 1920-ban a szaporulat csak 0.4%, ennek következtében országos arányszámuk is 5.9%-kal csökken ez évben.

1920-1930-ig még szembeötlőbb a csökkenés. Mert amíg az egész lakosság tényleges szaporodása 8.7%, addig a zsidóknál 6.1%-os csökkenés állott be, aminek az a folyománya, „hogy országos számarányuk 5.9%-ról 5.1%-ra csökkent. Ha az 1935. év adatait figyelembe vesszük, úgy ma már 5%-ra zsugorodott.

Alábbi tábla részletes kimutatását adja az 1930-as népszámlálásnak, feltüntetve a szaporodást és csökkenést egyaránt.

A zsidó lakosok természetes és tényleges szaporodása (~j) vagy fogyása (—) 1920 és 1930 között vármegyék szerint.

Vármegye a területén fekvő v. várossal együtt	Zsidó lakosok		
	természetes szaporodása	tényleges	vándorlási különbség
	százalékban		
Baranya	—3.4	—10.3	— 6.9
Fejér	—4.5	—14.5	—10.0
Győr, Moson és Pozsony	+1.9	—10.2	—12.1
Komárom és Esztergom	—1.2	—14.5	—13.3
Somogy	—4.8	—13.0	— 8.2
Sopron	+2.2	—15.4	—17.6
Toina	+1.8	— 7.1	— 8.9
Vas	+3.5	—10.0	—13.5
Veszprém	—1.1	—18.9	—17.8
Zala	—4.0	—20.6	—16.6
Dunántúl	—1.1	—13.6	—12.5

a) Bácsbodrog	-4.1	- 1.2	+ 2.9
Csongrád	-4.7	-16.4	-11.7
Heves	+1.0	-12.8	-13.8
Jász-Nagykun-Szolnok	+0.6	-10.7	-11.3
Nógrád és Hont	+1.5	-10.6	-12.1
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	+1.4	- 8.0	- 9.4
b) Békés	+1.0	- 6.6	- 7.6
Bihar	+9.9	- 3.0	-12.9
Csanád, Arad, Torontál	+9.4	- 6.8	-16.2
a) Tiszáninnen	-0.1	-10.7	-10.6
b) Tiszántúl	+5.5	- 5.5	-11.0
Alföld	+1.1	- 9.6	-10.7
Abauj-Torna	+6.1	-15.2	-21.3
Borsod-Gömör	+6.4	- 5.3	-11.7
Hajdu	+7.5	- 2.3	- 9.8
Szabolcs és Ung	+13.6	- 2.8	-16.4
Szatmár és Bereg	+17.2	+ 1.9	-15.3
Zemplén	+10.1	-16.2	-26.3
Északkelet	+10.3	- 5.5	-15.8
Budapest	-3.0	- 5.2	- 2.2
22 község	-3.0	+16.5	+19.5
Nagy-Budapest	-3.0	- 3.0	- 0.0
Összesen	+0.5	- 6.1	- 6.6

Halandóság hitfelekezet szerint Budapesten 1880-1931.

	Haldékok száma			Erdélyben születettek száma	Erdélyben születettek száma
	népszámlálást megelőző évben	követő	megelőző és követő évben		
Római katolikus.					
1880	9.481	9.945	9.713	239.723	40.5
1910	10.362	11.367	10.965	526.151	20.8
1930	9.447	10.304	9.875	610.204	16.2
Ágostai evangélikus.					
1880	645	672	659	19.716	33.4
1910	844	854	849	43.562	19.5
1930	757	789	773	49.929	15.5

Református.

1880	630	744	687	21.655	31.7
1910	1.670	1.824	1.747	86.990	20.1
1930	1.896	2.053	1.975	121.647	16.2

Izraelita.

1880	1.310	1.402	1.356	70.227	19.3
1910	2.637	2.805	2.721	203.687	13.4
1930	2.866	3.040	2.953	204.273	14.5

Általában.

1880	12.312	13.055	12.684	355.682	35.7
1910	16.129	17.323	16.726	880.371	19.0
1930	15.292	16.551	15.922	1,004.772	15.8

Halandóság hitfelekezet szerint Budapesten 1935-ben.

Római katolikus	9.528
Görög katolikus	182
Görög keleti	61
Agoslai evangélikus	732
Református	1.968
Unitárius	30
Baptista	12
Izraelita	3.022
Egyéb	10
ismeretlen	42

összesen 15.587

Vagyis a zsidóság halálozási arányszáma kereken 20%.

Hogy a zsidóság 1830-ban miként és milyen számban telepedett le a magyar városokban, arra e pár adat mutat:

Pécsett	27
Székesfehérvárott	19
Sopronban	37
Kőszegen	91 volt a számuk

Nagyobb számban *Szegeden* telepedtek le, míg *Óbudán*, amelynek 1830-ban 8.317 lakosa volt, ezek közül 3.530 a zsidó. Budán a lakosság 2.4%-a, Pesten azonban már 9%-a zsidó, sőt úgy a művelt nyugati, mint a keleti, Galícia felől bevándorolt orthodox zsidóságnak templomuk is van. Ezenfelül Veszprémben él nagyobb számú (754) zsidóság.

A Dunántúlon lévő városok közül

Pápán	2645
Nagykanizsán	1000
Györszigeten (most Györhöz tartozik)	569
Makón	1120
Balassagyarmaton	849
Baján	521
Sátoraljaújhelyen	1125
Miskolcon	1096
és ennek tözsomszédtségében	
Hejőcsabán	1280 zsidó lakott.

A csonkaország városait véve alapul 1830-ban 23.684 (25.7%) volt városlakó (ideszámítva a Nagy-Budapesthez tartozó községekben élő 172 zsidót is). Budapesten 10.266 volt számuk. Akkoriban az 56 városból 34-ben már lakott zsidó.

1830-ban a városokban megszűnik a letelepedés jogi akadályja, így mindinkább a városokba költöznek, ezzel megindítják a városok fejlődését, iparosodását és kereskedelmi fellendülését.

1880-ban a statisztika szerint a zsidóságnak majdnem fele (49.2%)] a városokban él. Így:

Miskolc	5117
Sátoraljaújhely	3983
Győr	3766
Szeged	3618
Pápa	3550
Debrecen	3059
Nagykanizsa	2875
.Székesfehérvár	2689
Baja	2589

Az 1880. évtől kezdve a zsidóság szaporodása meglassult. Igaz ugyan, hogy 1910-ben még 6.2% az országos aránya, *de a gyarapodás már nem általános*. 1910 után szaporodásuk gyengül — az országos állag alá esik — 1927-től kezdve pedig teljesen megszűnt. (1910-1920-ig 0.4%), míg az utolsó évtizedben igen jelentős a csökkenés: 6.1%.

Budapest és Debrecen kivételével, ahol a szaporulat pozitív, *a többi megyében számuk és így arányszámuk is, mindenütt jelentősen csökkent.*

Az 1930-as népszámlálás adatai szerint a tényleges csökkenés az 1920-as évhez viszonyítva 28.788, ami kétségtelenül a *kivándorlásra*, továbbá a gazdasági viszonyok rosszabbodása következtében csökkenő házasságokra, az elmaradó születésekre, részben pedig a kitérészekre vezethető vissza.

Amint a fenti adatokból látható, áll az az igazság, hogy a zsidóság száma érzékeny visszafejlődést mutat. Ez a visszafejlődés pedig annál szomorúbb, mert hiszen itt nem újonnan bevándorolt és a magyarságtól távol álló, hanem már régen asszimilálódott és a nemzet testéhez tartozó jelentős számú tömegekről van szó.

A bevándorlás kérdéséhez

Kovács Alajos dr. ny. államtitkár, a M. Statisztikai Szemle: 1930 októberi számában a bevándorlás kérdéséről írt kitűnő értekezést.

Ebben a következőket mondja:

„Minthogy az országban kiadott lakhatási bizonylatoknak nagy része magára Budapestre esik s különben is a vita rendesen Budapest körül forog, az alábbiakban a Budapestre vonatkozó adatokat ismer-tetjük a Székesfőváros Statisztikai Hivatalának évkönyvei alapján.

1921 óta így alakult Budapesten a lakhatási bizonylatok kiadása:

Lakhatási bizonylatokat kapott külföldiek száma
Budapesten az 1921-1929. években.

Év	Lakhatási bizonylatot kapott családfelek	egyének száma	Az összes egyének körül lengyel országi	izraelita	A családfelek körül izraelita
1921	1.213	1.592	79	8	
1922	1.043	1.715	351	358	
1923	608	1.672	898	1.096	
1924	515	1.587	882	1.068	Nincs adat
1925	214	367	116	152	
1926	3.632	6.238	1.397	Nincs adat	466
1927	7.249	13.281	3.688		1.467
1928	4.259	7.828	2.009		1.103
1929	2.425	4.085	902		564

1924-ig az egyéneknél meglehetősen egyforma számokat látunk. 1925-ben a szám erősen lecsökkent, aminek okát az új rendelet kiadásában találjuk. 1926-tól már mutatkozik a rendelet megszigorításának hatása. A kulmináció az 1927. évre esik, mikor is a családtagokkal együtt több mint 13.000 egyének adtak lakhatási bizonylatot, azóta ez a szám már hirtelen leesik. 1928-ban csak 7828, majd 1929-ben 4085, ami feltétlen abban leli magyarázatát, hogy az itt tartózkodó külföldi honosságú állampolgárok száma erősen lecsökkent.

A honosítások (visszahonosítások) száma Budapesten (1921-25).

Év	Honosítások száma	Év	Honosítások száma
1921	142	1926	2.830
1922	84	1927	7.463
1923	408	1928	5.565
1924	629	1929	5.112
1925	1.289		

Kétségtelen, hogy a lakhatási bizonylatot kapott idegenek között aránylag jelentős az izraeliták száma és olyan, aki Lengyelországból

még 1920 előtt, illetőleg a háború alatt és előtt vándorolt be, csupán a lakhatási engedély kötelező kiváltása és meghosszabbítása miatt szerepel olyan feltűnő nagy számban.

Az 1920 óta beköltözöttek szárnál eszerint alig tehetjük többre 1000-nél és ezek között is az izraeliták és a Lengyelországból bevándoroltak csak elenyésző csekély számmal lehettek. Kitűnik ez abból is, hogy pl. 1927. évben lakhatási engedélyt kapott 1619 lengyel állampolgár családfő közül csak 41 (2.5%) volt olyan, aki 1920 óta vándorolt be.

A honosításoknak túloldali kimutatott száma u. i. *túlnyomólag a visszahonosításokra esik* és pedig olyan országokból, amelyekből a trianoni békeszerződés folyamánaképp visszahonosítás aligha lehetséges. Pl. 1926., 1927. és 1928. években, amikor legtöbb volt a honosítás Budapesten, mindössze 21, 25, illetőleg 84 volt a Lengyelországból honosítottak száma. Ezeknek vallásfelekezeti viszonyairól nincs pontos adat, de igen valószínű, hogy csak igen kis hányad volt izraelita, — mert a Lengyelországból lakhatási bizonylatot nyert egyének között nemcsak zsidók, de római katolikusok is szerepelnek. '

„Mindezekkel az adatokkal — mondja Kovács Alajos — csak azt óhajtottuk bizonyítani, hogy nem áll az, mintha a háború óta tömeges zsidóbevándorlás lenne Budapestre Lengyelországból.” Figyelembe kell továbbá azt is venni, hogy a lakhatási bizonylatot kapott egyének száma többszörösen is fel van véve, minthogy ezeket a bizonylatokat évente meg kell újítani.

A honosítások, melyeket az utóbbi években engedélyeztek, tulajdonképpen *visszahonosítás az elszakított területekről*. Mert amint tudjuk, azoknak, akik az optálási határidőt elmulasztották visszahonosításukat kellett kérniük — és ezért szaporodott meg ennyire a honosítások száma.

Viszont az adatokból beigazolást nyert, hogy a honosítottak között alig volt lengyelországi, következésképpen zsidó is csak kis töredék lehetett, hanem talán az Ausztriából és Csehországból honosítottak között lehet zsidót találni.

Viszont az Ausztriából és Csehországból visszahonosítottak között még 10%-ot sem érnek el az izraelita vallásúak, tehát ha a lengyelekkel szemben ezt az arányszámot fogadjuk el, akkor már igazolva látjuk Kovács államtitkár megállapítása!

„Nem is tételezhető fel, hogy a mostani keresztény és nemzeti irányzat — írja továbbiakban — idegen zsidóknak letelepedést, /» gy éppen honosítását előmozdította volna. Azt hisszük, hogy maga a megmagyarosodott és boldogulását itt találó régi, megtelepedett zsidóság sem látná szívesen ezt a folyamatot ...”

Ugyancsak Kovács Alajos: »A zsidóság térfoglalása Magyarországon« c. munkájában a következőket írja: «Ha a természetes népmozgalom eredményét a zsidók tényleges szaporodásának számaival egybevetjük, azt a meglepő és szinte a köztudattal ellenkező megállapítást kel! tennünk, hogy 1869 óta zsidó bevándorlás nincs, illetőleg azóta a zsidók kivándorlása állandóan felülmúlta a bevándorlást.»

Végül a Galiciából történő bevándorlásról és kivándorlásról *Buday László*, a Statisztikai Hivatal n. igazgatója a «Statisztikai Közlemények» új sorozata 64. kötet 60. lapján ezt írja:

«Azt az általánosan elterjedt nézetet, hogy a zsidóság főképpen bevándorlás útján gyarapszik, a népszámlálási és népmozgalmi adataik összevetése egyáltalán nem igazolja, sőt 1880 óta azt látjuk, hogy az izraeliták kivándorlási vesztesége állandóan nagyobb, mint a többi felekezeté.

A kivándorlási veszteség ugyanis %-ban kifejezve így alakult:

1880-1890-ben összlakosságnál	1.3 %,	zsidóknál	5.9%
1890-1900 „	„	1.0 %,	„ 2.3%
1900-1910 „	„	3.4 %,	„ 5.8%.

A Galiciából történő bevándorlásra vonatkozólag ugyancsak *Buday* a fent idézett könyvének 37. lapján azt mondja, hogy nem a zsidók, hanem a galíciai *katolikusok* települtek le hazánkban nagyszámban, és pedig Szepes megyében 5.31%, Sárosban és Zemplénben 3.7%. illetve 2.95% de erősen növekedett a szomszédos Ung megyében is számuk.

Kié a föld?

A parlamentben dr. Csilléry András azt mondta felszólalásában, hogy 1.5 millió katasztrális hold föld van zsidó kézben — *tehát azt el kell venni*. Vizsgáljuk meg egy kissé, hogy mit is mondanak erről a kérdésről a statisztikák?

A községekben és a városokban 1935 tavaszán az összeíró közegek összesen 1 898.267 földbirtokot írtak össze. Ez a birtoklétszám a kizárólag néhány négyzetölnyi kertből, vagy szőlőből álló ingatlanokat épen úgy magában foglalja, mint valamennyi művelési ágat felölelő, több ezer kataszteri hold terjedelmű latifundiumokat.

Az összeírt földbirtokoknak 98.2%-a szabadforgalma birtok, ebből országos viszonylatban 76.4%-a mezőgazdasági foglalkozású magyar állampolgárnak, 22.8%-a pedig olyan magyar honosoknak tulajdona, akik adataik beszolgáltatásakor magukat nem mezőgazdasági — hanem valami más foglalkozásúnak vallották. A külföldi honos földbirtokosok a szabadforgalmú földbirtokokból csak 0.8%-ot tudnak tulajdonukba.

Azok a földbirtokok, amelyekhez földadó alá eső (mívelhető) terület tartozik, együttvéve 16,081.844 kat. hold terjedelműek. Ennek a földterületnek 72.9%-a a szabadforgalmú földbirtokhoz, míg 27.1%-a a korlátolt forgalmú földbirtokhoz tartozik. A területből a szabadforgalma földbirtokok viszonylag kisebb, a korlátolt forgalmú földbirtokok pedig nagyobb hányadot foglalnak el, mint a földbirtokok számából, mert a korlátolt forgalmú földbirtokok átlagosan nagyobbak, mint a szabadforgalmú földbirtokok.

A *szabad forgalmú* birtokokból a mezőgazdasági foglalkozású magyar honos földbirtokosok 89.6%-ot, a kettős foglalkozású magyar állampolgárok 8.6 %-ot birtokolnak. A külföldi honosok tulajdonában levő birtokterület 1.8%.

A korlátolt forgalmú földbirtokok' területéből az összes egyházi és felekezeti, iskolai birtok 23.1%, 21.0%-a közbirtokos, volt úrbéres tulajdon, 19.0% községek, városok és törvényhatóság tulajdona. 18.9% hitbizományi birtok.

Az összes földbirtokok területe művelési ágak szerint 1935
(Az általános mezőgazdasági összeírás eredményei.)

Országrészt birtokjellege	Terület ezer kat. hold. ¹								Összesen
	Szalánó	Kerf.	Tét	Szőlő	Lepeltő	Érdő	Nádas	Földműv. alá nem eső	
<i>Szabadforgalmú földbirtokok</i>									
Dunántúl	3.076	79	395	118	184	398	6	134	4.390
Alföld	4.316	78	352	178	401	114	19	173	5.631
Észak	1.083	40	125	44	110	255	1	42	1.700
Összesen	8.475	197	872	340	695	767	26	349	11.721
<i>Korlátolt forgalmú földbirtokok</i>									
Dunántúl	581	9	113	4	346	641	15	277	1.986
Alföld	564	9	87	8	487	217	8	267	1.647
Észak	143	4	32	3	173	298	1	74	728
Összesen	1.288	22	232	15	1.006	1.156	24	618	4.361
<i>Ebből:</i>									
Kincstári	66	3	12	1	23	119	1	42	267
Közs., vár., törvh.	188	4	41	3	164	120	5	303	828
Közh. és volt úrb.	34	1	21	—	564	221	3	74	918
Köz. és m. alapítv.	117	1	17	1	38	66	1	21	262
Hitbizományi	311	3	60	2	80	309	8	49	822
Vitési telkek	29	—	2	—	2	—	—	—	33
R. k. egyh. és isk.	9	—	1	—	1	2	—	1	14
Ref. egyh. és isk.	78	1	8	1	6	3	—	6	103
Ág. ev. egyh. és isk.	16	1	1	—	1	1	—	1	21
G. kel. egyh. és isk.	3	—	1	—	—	—	—	—	4
Unit. egyh. és isk.	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Izr. egyh. és isk.	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Áll. közs., társ., m. isk.	6	—	1	—	1	1	—	1	10
Hitelintézet	49	1	6	1	14	14	—	3	88
Egyéb részv.-t. stb.	32	3	8	3	10	27	—	44	127
<i>Szabad és korlátolt forgalmú földbirtokok együtt</i>									
Dunántúl	3.657	88	508	122	530	1.039	21	411	6.376
Alföld	4.880	87	439	186	888	331	27	440	7.278
Észak	1.226	44	157	47	283	553	2	116	2.428
Összesen	9.763	219	1.104	355	1.701	1.923	50	967	16.082

¹ Azok a földbirtokok, melyek kizárólag terméketlen területből állnak, nem szerepelnek.

² Az adatok nem a kataszteri, hanem a tényleges állapotot tüntetik föl.

A kincstár tulajdonában 6.1%, köz és magánalapítványi tulajdon 6%, a hitelintézetek birtokai 2% a részvény társaságok, egyesületek, társulatok stb. 2.9%-ot tesznek. A vitézi telkek mindössze 0.8%-a a kötött forgalmú földbirtok területének.

Hogy a földbirtok tulajdonosai hitelfekezettek szerint hogyan oszlanak meg, arra élesen rávilágít az itt látható táblázat. Itt kell megjegyeznünk, hogy e táblázatok az 1928-as évet ábrázolják, tekintettel azonban a birtokrendeletrre, mely; zsidóvallásúak részére megszorítás sokkal szolgák nyugodtan transponálhatjuk ezt a mai állapotra, mert hiszen köztudomású, hogy nagyobb birtokvásárlást a kormány engedélye és hozzájárulása nélkül úgysem eszközölhettek az utóbbi években, izraelita pedig új birtokot aligha szerezhetett, tehát a zsidó földbirtokosok arányszáma ezóta csak csökkenhetett;

Az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalma birtokok száma a tulajdonosok hitfelekezete szerint 1928-ban.

Országos jelű adó gazdálkodási körök, birtoknagyságcsoport		Hem. kat.	R-formát	Ad. evang.	Lutherita	Egyéb	Az összes földbirtokosok
		Hitfelekezeti tulajdonosok birtokainak száma					
Dunántúli dombos vidék							
50—	100 kat. hold	1.205	550	360	102	20	2.237
100—	200 „ „	424	120	119	54	7	733
200—	300 „ „	165	41	47	20	1	274
300—	500 „ „	191	29	37	32	3	292
500—	1.000 „ „	220	15	28	41	4	308
1.000—	2.000 „ „	122	11	11	22	2	168
2.000—	5.000 „ „	33	4	7	6	1	111
5.000—	10.000 „ „	26	1	—	—	—	27
10.000—	20.000 „ „	15	—	1	—	—	16
20.000—	50.000 „ „	1	—	—	—	—	1
Összesen		2.462	780	610	277	38	4.167
Alföld							
50—	100 kat. hold	3.140	3.623	478	287	189	7.717
100—	200 „ „	988	1.313	143	177	44	2.665
200—	300 „ „	285	340	33	90	14	762
300—	500 „ „	211	241	19	100	7	578
500—	1.000 „ „	204	157	24	92	4	481
1.000—	2.000 „ „	90	53	7	44	1	195
2.000—	5.000 „ „	67	21	2	10	1	101
5.000—	10.000 „ „	20	1	—	2	—	23
10.000—	20.000 „ „	2	1	—	—	—	3
20.000—	50.000 „ „	3	—	—	—	—	3
Összesen		5.010	5.750	706	802	260	12.528

Északi dombos vidék								
50—	100	kat. hold	661	396	28	87	34	1.206
100—	200	"	237	153	17	94	6	507
200—	300	"	91	67	15	34	1	208
300—	500	"	97	68	23	55	1	244
500—	1.000	"	96	59	18	45	3	221
1.000—	2.000	"	60	18	21	17	1	117
2.000—	5.000	"	34	5	6	3	—	48
5.000—	10.000	"	5	—	2	3	—	10
10.000—	20.000	"	—	—	—	—	—	—
20.000—	50.000	"	—	—	—	—	—	—
Összesen			1.281	706	130	338	46	2.561
Mindössze								
50—	100	kat. hold	5.006	4.569	866	476	243	11.160
100—	200	"	1.649	1.595	279	325	57	3.905
200—	300	"	541	448	95	144	16	1.244
300—	500	"	499	338	79	187	11	1.114
500—	1.000	"	520	231	70	178	11	1.010
1.000—	2.000	"	272	82	39	83	4	480
2.000—	5.000	"	194	30	15	19	2	260
5.000—	10.000	"	51	2	2	5	—	60
10.000—	20.000	"	17	1	1	—	—	19
20.000—	50.000	"	4	—	—	—	—	4
Főösszeg			8.753	7.296	1.446	1.417	344	19.256
% -ban			45.5	37.9	7.5	7.3	1.8	100.0

ΛZ 50. kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalma birtokok területe a tulajdonosok hitfelekezete szerint 1928-ban.

Ország rész jellegű gazdasági vidék; birtok nagyságcsoport	Róm. kat.	Református	Ag. evang.	Izraelita	Egyéb	Az összes tulajdonosok	hitfelekezeti tulajdonosok birtokainak területe kat. holdakban					
Dunántúli-dombos vidék												
50—	100	76.402	35.189	22.651	6.400	1.175	141.817					
100—	200	58.827	17.129	16.164	7.260	961	100.341					
200—	300	39.500	9.750	11.279	5.158	266	65.953					
300—	500	72.679	11.100	14.365	12.944	1.381	112.469					
500—	1.000	157.442	10.887	20.688	30.144	2.956	222.117					
1.000—	2.000	173.391	13.379	15.739	27.763	3.062	233.334					
2.000—	5.000	288.081	12.249	20.975	16.301	3.925	341.531					
5.000—	10.000	180.169	6.970	—	—	—	187.139					
10.000—	20.000	202.918	—	16.243	—	—	219.161					
20.000—	50.000	29.453	—	—	—	—	29.453					
Összesen		1,278.862	116.653	138.104	105.970	13.726	1,653.315					

Alföld kat. hold							
50—	100	207.782	243.586	30.549	19.238	12.898	514.053
100—	200	135.169	176.558	18.925	24.166	6.018	360.836
200—	300	69.590	81.498	7.784	21.800	3.091	183.763
300—	500	80.939	91.730	7.278	38.980	2.802	221.729
500—	1.000	139.946	107.636	16.493	64.140	3.044	331.259
1.000—	2.000	125.463	75.536	9.859	62.081	1.421	274.360
2.000—	5.000	189.040	64.524	5.099	32.607	3.328	294.598
5.000—	10.000	126.286	5.109	—	10.458	—	141.853
10.000—	20.000	24.526	10.747	—	—	—	35.273
20.000—	50.000	82.494	—	—	—	—	82.494
Összesen		1.181.235	856.924	95.987	273.470	32.602	2.440.218
Északi dombos vidék kat. hold							
50—	100	41.760	25.920	1.902	5.865	2.143	77.590
100—	200	32.520	20.910	2.574	13.499	800	70.303
200—	300	21.860	16.620	3.810	8.383	213	50.886
300—	500	36.740	25.691	9.432	21.095	307	93.265
500—	1.000	65.181	41.888	12.542	31.284	2.442	153.337
1.000—	2.000	77.569	22.703	23.362	24.005	1.048	148.714
2.000—	5.000	102.325	16.106	18.566	9.301	—	146.352
5.000—	10.000	39.971	—	12.397	16.892	—	69.260
10.000—	20.000	—	—	—	—	—	—
20.000—	50.000	—	—	—	—	—	—
Összesen		417.980	169.838	84.585	130.324	6.953	809.680
Mindössze kat. hold							
50—	100	325.944	304.965	55.102	31.503	16.216	733.460
100—	200	226.516	214.597	37.663	44.925	7.779	531.480
200—	300	130.950	107.868	22.873	35.341	3.570	300.602
300—	500	190.358	128.521	31.075	73.019	4.490	427.163
500—	1.000	362.569	160.411	49.723	125.568	8.442	706.713
1.000—	2.000	376.450	111.618	48.960	113.849	5.531	656.408
2.000—	5.000	579.473	92.879	44.640	58.209	7.253	782.454
5.000—	10.000	346.426	12.079	12.397	27.350	—	398.262
10.000—	20.000	227.444	10.747	16.243	—	—	254.434
20.000—	50.000	111.947	—	—	—	—	111.947
Összesen		2.878.077	1.143.415	318.676	509.764	53.281	4.903.213
% -ban		58.7	23.3	6.5	10.4	1.1	100.0

Tehát a fenti táblázatokból megállapítható, hogy Magyarországon 1417 izraelita földbirtokos van, akik ötven holdnál nagyobb földbirtoktulajdonnal bírnak. Ez a 19.256 tulajdonosnak 7.3%-át teszi.

Ezek közül 476-nak birtokterülete 50-100 hold között van, ez az összes zsidó birtoktulajdonosnak 33.5%-a.

325-nek birtoka 100-200 hold között variál, ami a zsidó földbirtokosok 22.9%-a. K két kategóriában, együttesen 801 földbirtoktulajdonos van, ami az összes zsidó földbirtoktulajdonosok 56.4%-a, vagyis ebből világosan kitűnik, hogy a zsidóság földbirtokos rétegének több mint fele a kisbirtokoskategóriához tartozik.

A 2.00-300 kat.; holddal bíró zsidók” száma 144. Ez százalékban 10-1.

300-500 holdig 187 zsidó földbirtokost találunk, ami 13.1%-nak felel meg. (Vagyis 79.6%-nál tartunk már!)

500-1000 hold birtoka 178 személynek van, ami 12.5%-nak felel meg.

1000 holdon felül 2000 holdig 83 izraelita vallású földbirtokos gazdálkodik, ez 5.8%.

2000-5000 holdja 19-nek van, % = 1.3.

5000-10.000 holdas zsidó birtokost csak 5%-ot találunk. Ez 0.3%”.

Ezzel szemben például 51 róm. kat. olyan földbirtoktulajdonos van, vagyis 10.2-szerese a zsidók számának, akinek 5000-10.000 kat. hold földje van, 17, olyan, akinek 10.000-20.000 kat. hold a földbirtoka (zsidót ellenben egyet sem találunk) 4 olyan róm. kat. földbirtokos van, akinek 20.000—50.000 kat. hold a birtoka, (ebben a kategóriában így sincs zsidó.)

Ha a szabad terület százalékát nézzük, úgy a zsidóságnak tulajdonban 509.764 kat. hold földbirtok van, ami 10.4%-nak felel meg.

Ha azonban ezt a számot a 16,081.844 kat. hold, vagyis a földadó alá eső (mivelhető) összes földhöz viszonyítjuk, úgy természetesen egész más a százalékszám: (3.1%).

A zsidókézen lévő földbirtok egyébként is jelentős csökkenést mutat, mert amíg 1916-ban a 100 holdon felüli szabadforgalmú birtokállományból 790.045 kat. hold (16.5%) volt zsidó kézen, 1928-ban már csak 478.261 (11.5%). 1933-ban pedig már 470.191 kat. hold (11.7%) föld volt zsidó tulajdonban. Ez a földbirtokreform hatásaként jelentkező csökkenés az összes e célból igénybe vet! 625.000 kat. hold földnek több mint 51%-a.

Az egyes földbirtokosok nagyságcsoportjaira vonatkozó adatokat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a kisebb birtokok tulajdonosai között a római katolikus, vallásúak jóval gyengébb arányban vannak képviselve, mint a nagyobb földbirtokok csoportjainál. Az emelkedés abszolút tőkéletes, mert *minél nagyobb a földbirtokcsoport, nagyságcsoport, annál nagyobb a római kat. hitvallású földbirtokosok számának aránya. A legkisebb nagyságkategóriában elfoglalt 2.2%-os részesedés fokozatos emelkedéssel a 10.000-20.000 holdas földbirtokok tulajdonosainál eléri már a 89.5%-o, sőt a következő nagyságcsoportnál a 100%-ot.*

A református vallású földbirtokosok aránya egyenesen feltűnő. Amíg ugyanis az ország össznépességének csak 21%-a református vallású, ezzel szemben az 50. kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalma földbirtokok tulajdonosai között 37.9% a református vallású. tehát arányukba népesség százalékánál teljes 80.5%-kal nagyobb. A területi adatoknál ez az arány azonban egyezik a népszámlálási adatok irányszámával.

Amint azonban a földbirtokosok tulajdonában levő *föld területének* adatait vesszük figyelembe, úgy itt azonnal a római katolikus vallású földbirtokosok kerülnek túlsúlyba. Ebből a szempontból vizsgálva a helyzetet, kiderül, hogy a római katolikus vallású földbirtokosok

kosok 27.5%-al nagyobb területet bírnak, mint a református vallású földbirtokosok. Hazánk területén 5000-10.000 holdig terjedő birtokból 60 van, ebből katolikus kézben 51, reformátusé 2, ág. ew?, és izraelitáé 5 birtok. A tizenkilenc 10.000-20.000 kat. holdig terjedő birtokból 17 róm. katolikusé, 1 reformátusé és 1 ág. evangélikusé. Izraelita vallású nincs közöttük.

Végül a 20.000-50.000 kat. holdig terjedő földbirtok összesen 4 van, amely mind katolikus kézben van.

Az ágostai evangélikus hitfelekezethez tartozó földbirtokosok számának aránya 21%-kal több, mint az ágostai evangélikus lakosság népszámlálási viszony száma. A területi adatok összehasonlításánál ez az emelkedés 4-8%-ra száll le. Az evangélikus vallású földbirtokosok túlsúlyban a Dunántúlon települtek, arányszámuk itt teljes 100%-kal nagyobb, mint a népszámlálási adat, mely 7.3%-ot tesz ki. Alföldön ez az arányszám viszont 9-5%-kai kisebb.

A továbbiakban közlünk még egy pár adatot, amely ugyancsak élesen megvilágítja ezt a kérdést.

Érdeklődésre számíthat, hogy hatvankét hitbizomány van az országban, ezek állagukban az utolsó években szintén megcsappantak. A haszonélvezők és a hitbizományi birtokok katasztrális holdakban a következők:

	1933		1933
Esterházy Pál herceg	205.295	Erdődy Sándor gróf	5.859
Festetics György herceg	75.196	Esterházy Antal herceg	—
Pallavicini Alfonz Károly őrgróf	44.586	Zichy Ödön gróf	5.070
Fülöp Józsiás Szász Coburg hg.	41.034	Prónay Dezső báró	5.496
Frigyes királyi herceg (ör.)	40.748	Festetics Domonkos gróf	5.423
Esterházy Móric gróf	37.671	Festetics Kristóf gróf	4.717
Károlyi Gyula gróf-fele zárgond.	—	Kund Gusztáv	5.358
Károlyi László gróf	34.978	Almássy Pál gróf	4.729
Esterházy Tamás gróf	34.305	Nádasdy Ferenc gróf	4.665
Festetics Sándor gróf	24.712	Véssey Lajos	3.919
Esterházy Ferenc gróf	22.970	Somssich Miklós	3.667
Andrássy Sándor gróf	22.541	Majláth József gróf	2.978
Semsey László gróf	—	Somssich László gróf	2.939
Batthyány-Strattmann László hg.	18.230	Hoyos Wenckheim Fülöp gróf	2.549
Dessewffy Aurél gróf	16.473	Haynau Gyula báró	2.245
Károlyi István gróf lk.	15.594	Tarányi Ferenc dr.	2.170
Draskovich Iván gróf	11.184	Karácsonyi Keglevich Imre gróf	2.041
Almássy Dénes gróf	10.860	Hadik-Barkóczy Endre gróf	1.928
Széchenyi Aladár gróf (ör.)	10.028	Zichy Henrik gróf	1.897
Wenckheim József gróf	9.739	Szegedi Ensch Sándor báró	1.874
Széchenyi Bertalan és Károly gr.	8.741	Semsey Béla gróf	—
Jankovich Bésin Endre gróf	8.545	Andrássy Manó gróf	—
Nádasdy Pál gróf	8.545	Batthyány Lajos gróf	1.390
Czirák László gróf	8.327	Andrássy Mihály gróf	855
Esterházy Pál gróf	—	Zichy Rezső gróf	736
Zichy Béla gróf	—	Zichy Meskő Jakab gróf	687
Zichy Rafael gróf	6.918	Pálffy János István gróf	156
Széchenyi Andor Pál gróf	6.977	Maldeghem Lajos gróf	102
Andrássy Gyula gróf	—	Széchenyi Károly gróf	—
Széchenyi Bertalan gróf	6.240		
Károlyi Lajos gróf	6.207		
Majláth György gróf	5.936		
Huszár Tibor	5.610		
		Összesen	822.162

Az arisztokráciához tartozó családok kezén is jelentős földterületek van-

nak. Az 1936-ös adatok szerint az egyes családok tagjainak birtokában lévő földek a következők:		Lónyay hg. és gr. család tagjai	
	hold		12.629
Almássy grófi család tagjai	29.706	Malláth grófi család tagjai	18.675
Andrássy grófi család tagjai	45.212	Mándy-család tagjai	16.864
Apponyi grófi család tagjai	9.905	Metternich Sándor herceg	16.774
Bánffy grófi család tagjai	2.958	Montenuovo Nándor herceg	17.181
Bárczay-család tagjai	9.825	Nádasdy grófi család tagjai	20.638
Batthyány grófi család tagjai	51.063	Nemes grófi család tagjai	23.196
Benyóvszky grófi család tagjai	10.866	Niezky grófi család tagjai	3.331
Berehtold grófi család tagjai	10.332	Nyáry bárói család tagjai	1.551
Bethlen grófi család tagjai	7.441	Orczy bárói család tagjai	5.744
Bezerédj-család tagjai	8.579	Pálffy grófi család tagjai	7.994
Biedermann bárói család tagjai	15.958	Pallavicini örgrófi család tagjai	56.442
Boiza grófi család tagjai	4.490	Pappenheim grófi család tagjai	15.017
Boncompagni J.-né hg.-né (Róma)	17.966	Piret-Bihain bárói család tagjai	3.709
Buttler bárói család tagjai	3.407	Pongrácz grófi család tagjai	4.398
Csáky grófi család tagjai	2.298	Prónay bárói család tagjai	17.836
Csekonics Sándor gr. és testvérei	4.551	Purgly-család	6.313
Czirák grófi család tagjai	13.885	Ráday Gedeon gróf és társa	3.766
Degenfeld grófi család tagjai	15.851	Radvánszky bárói család tagjai	8.718
Dessewffy grófi család tagjai	27.676	Reviczky József	5.355
Draskovich grófi család tagjai	25.322	Rubidó Zichy bárói család tagjai	7.470
Dreher Jenő	12.745	Schossberger Viktor báró	5.464
Edelsheim-Gyulai gr. család tagjai	3.956	Schwaben-Dorneisz báróné	4.236
Erdődy grófi család tagjai	36.155	Semsey grófi család tagjai	25.840
Esterházy hg. és gr. család tagjai	314.065	Sennyey grófi család tagjai	18.817
Fáy-család tagjai	4.896	Serényi grófi család tagjai	5.113
Ferenc bajor királyi herceg	14.353	Sigray grófi család tagjai	6.288
Festetics hg. és gr. család tagjai	117.300	Solymossy bárói család tagjai	21.410
Fiáth bárói család tagjai	8.814	Somssich grófi család tagjai	18.439
Futgách grófi család tagjai	6.207	Somssich Miklós és Andor	6.295
Fould Springer Jenőné (Párizs)	12.055	Sváb-család tagjai	15.117
Frigyes királyi herceg örök.	42.648	Szapáry grófi család tagjai	12.256
Fülöp Józsiás herceg	41.148	Széchenyi grófi család tagjai	117.247
Gorove István és László	7.431	Szirmay grófi család tagjai	5.830
Graetl-család tagjai	5.769	Sztaray grófi család tagjai	2.571
Hadik grófi család tagjai	10.508	Tebki grófi család tagjai	17.502
Harkányi bárói család tagjai	17.785	Tisza grófi család tagjai	15.737
Hartstein-család tagjai	5.584	Tornyay Schossberger br. és tag.	7.747
Hoyos grófi család tagjai	4.976	Uray bárói család tagjai	2.939
Hunyadi grófi család tagjai	35.430	Urbán bárói család tagjai	5.062
Inkey bárói család tagjai	23.757	Vay grófi és bárói család tagjai	14.837
Ivánka bárói család tagjai	2.392	Vécsey bárói család tagjai	9.318
Jankovich Béssa grófok	25.092	Waldbott bárói család tagjai	12.919
Jármy-család tagjai	5.324	Waldeck grófi család tagjai	2.689
Jeszenszky-család tagjai	6.776	Weiss bárói család tagjai	8.105
Károlyi grófi család tagjai	111.486	Welsersheim grófi család tagjai	2.535
Regievich grófi család tagjai	4.828	Wenckheim grófi család tagjai	55.135
Khuen-Héderváry gr. család tagj.	9.414	Wimpfen grófi család tagjai	13.287
Kohner bárói család tagjai	6.145	Windischgraetz Lajos herceg	2.844
Kornfeld Móric báró	4.224	Woracziezky Jenőné grófné	1.207
Lichtenstein Alfréd herceg	2.360	Zamoyski Agost gróf	1.823
		Zay Miklósné grófné	2.579
		Zelenski Róbert gróf	5.127
		Zichy grófi család tagjai	75.113

A hitbizományokon és az egyéni birtokokon kívül a magyar föld jelentős része egyházi és közületi kézen van. A birtokosok megoszlását illetően külföldieké 211.731 hold, kincstáré 266.590, hitbizományi 821.747, vitézi lelkek 33.003, egyházi és felekezeti 1.006.311, hitelintézeti 88.313, szabadforgalmú 11,721.222, korlátolt forgalmú 4.360.622 hold. Ez mutatja a magyar földbirtok megoszlásának képét.

A ház tulajdon kérdéséhez

Közismert, hogy Budapesten 1935-ben 30.317 ház volt. Ebből fizikai személyé volt 25.130, míg jogi személyeknek 5.178 ház volt birtokában, Zsidókézben 5.427 ház volt, ami 24.3%-nak felel meg. Ez az arányszám alig mondható túlmagasnak, ha figyelembe vesszük azt, hogy a zsidóság a főváros népességének 20.1%-át teszi ki.

Az összes e tárgykörben ismert statisztikák azt hangsúlyozzák ki, hogy amíg a házak felekezeti szempontból való megoszlásának százalékos aránya tényleg nem mondható a népességi mértékhez viszonyítva túlzottnak — annál inkább szembetűnőnek jelentkezik a házak bérjövdelmének megoszlása, ha azt a házak tulajdonosainak felekezete szerint taglaljuk.

Ilyen beállításban ténylegesen megállapítható, hogy Budapesten a magántulajdonban levő és kiadó lakással bíró ingatlanok bérjövdelméből — 1930-as évre 187.797.856 P — 80.287.302 P a zsidó háztulajdonosok kezeihez folyt be. Ez a tényleges bérjövdelem 45%-a.

Nem áll módunkban jelen tanulmány keretében e kérdést elemeire bontani és részletesen tárgyalni — de mindezek ellenére a következőket kívánjuk röviden megállapítani:

A zsidó kézben lévő házak száma bérjövdelem szerint 1930-ban a következőképpen alakult:*

Bérjövdelem nélkül .	1055 ház
10.000 P bérjövdelemmel	1018 ..
10.000 -50.000 P bérjövdelemmel	2131 ..
50.000 P-n felüli bérjövdelemmel	383 ..

Az épületviszonyok statisztikáiból ismeretes, hogy Budapesten fizikai személyek tulajdonában 1935-ben 15.138 földszintes, 4.100 egyemeletes. 1.985 kétemeletes, 2.570 háromemeletes, 805 négyemeletes. 408 ötemeletes. 00 hatemeletes és 12 darab hatnál több emeletes ház volt. E különböző nagyságú házak természetesen különböző értéket is reprezentálnak, *de így a tulajdonképpeni ingatlan-vágyon értékét* hozzávetőleg sem tudjuk megállapítani.

* Dr. Lakv Dezső: „A földtulajdon alakulása Budapesten” c. munkájából.

A Székesfővárosi Statisztikai Évkönyv (1937. év) azonban részletesebb adatokat közöl. 1935-ben ugyanis a fővárosban a bérjödelem szerint a fizikai személyek birtokában levő ingatlanok a következő megoszlást mutatják:

Házak bérjödelem nélkül		8.289	33%
„ „ -jödemele 1000 P-ig		4.216	16.8%
„ „ „ 1001—5000 P-ig		5.739	22.8%
„ „ „ 5001—10.000	„	1.891	7.5%
„ „ „ 10.001—25.000	„	3.099	12.3%
„ „ „ 25.001—50.000	„	1.541	6.2%
„ „ „ 50.001—100.000	„	339	1.3%
„ „ „ 100.001—		25	0.1%
	összesen	25.139	

Fenti adatokból — az előbbi táblázattal összevetve — megállapítható, hogy a zsidó tulajdonban levő épületeknek több mint az 50%-a részben jödelemnélküli, részben egész kis bérjödellel bíró ház, vagyis a nem zsidó kézben levő 20.135 házhoz viszonyítva 14%. Az 10.001-25.000 P-ig terjedő bérkategóriában 41.8% van zsidó kézben, a 25.001-50.000 P-ig terjedő csoportban valamivel kevesebb, mint a fele (49.2%) a zsidóké.

A többi, még 50.000 pengónél is nagyobb bérjödellel bíró ház, amely zsidó kézben van 383, ami Budapest összes ingatlanaihoz viszonyítva 1.3%. Ezek a számok más vonatkozásban a következőket is mondják:

Budapest összes zsidó lakosságából (201.069) 5427 egyénnek (2.7%) van ingatlana.

Ezek közül kereken 0.5%-ának bérjödelemnélküli családi háza van, nem egészen 1%-ának ingatlana kishozadékú, 1.05%-nak közepes jödelmű a bérháza, 0.19%-a pedig olyan házingatlannal rendelkezik, amely vagyonnak nevezhető.

Mindezek a számok élesen rávilágítanak e kérdésre és bizonyítják, hogy a zsidó háztulajdonosok rétege nem mondható olyan mértékben vagyonosnak, amint az első pillanathan Játsszik.

Az ingatlan értékére a bérjödelemből csak részben lehet következtetni; sok koefficiensstől függ ez az értékmegállapítás. Elsősorban a telek helyétől, nagyságától, hasznos beépítésétől, a lakások higiénikus és építőtechnikai kiképzésétől stb.

És talán nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a feltétlen figyelembe veendő körülményt, hogy az ingatlanak vagyonértéke nem mindig hozható logikai kapcsolatba jödelemhozadékával. Mert ki vonhatja kétségbe azt, hogy egy Andrassy-úti vagy budai magánpalota sokszor négy-ötszörösét is éri az olyan zsidó kézben levő ingatlanak, melynek bérjödemele 10.000-20.000 pengő?

Végül az említett statisztikai kimutatások teljesen figyelmen kívül hagyják a házvagyont bank- és egyéb terheit, amik pedig az ingatlanok, tiszta értékmegállapításainál el nem hanyagolhatók.

Az ipar és a zsidóság

A zsidóság elhelyezkedése az iparban ugyancsak fontos közgazdasági jelenség. A meglevő statisztikák azonban nem terjednek már odáig, hogy részletes ismertetést, - illetve adatgyűjtést szolgáltatnának külön a nagy iparra és külön a kis és kézművesiparra. Ezért mi is csak összefoglaló képet adunk e kérdésről. Úgy látszik a 'statisztikai adatgyűjtés a gyáriparnál azért ütközik akadályokba, mert a nagyipari vállalatok igen nagy számban részvénytársasági formában működnek — ezeknek pedig felekezeti hovatartozandóságát — jogi személyről lévén szó — megállapítani teljesen lehetetlen. (A gyáripar adatait lásd a főváros népszéki és foglalkozási tábláin,)

Kutatásunknál elsősorban a főváros adatait kívánjuk vizsgálni — hiszen közismert a hazai ipar centralizáltsága — de ezen felül a főváros adataiból biztos arányos következtetést vonhatunk az ország egész területére is . . .

Amint mondtuk, a céhek zárt rendszerében ipart zsidó nem folytathatott. Csak az 1830-as évek után tevékenykedhettek zsidók az iparban, de akkor is csak céhen kívül. Így voltak mészárosok, szabók,¹ festők (kékfestők), sőt szobafestők is. Így például az érdekvédelem szükségése a zsidó iparosoknál — akik céhen kívül állottak — szintén felvetődött, például 1851-ben (jól. 13.-án) beadvánnyal fordultak a pesti Keresk. és Iparkamarához, melyben a pesti zsidó szobafestők egyesület alakítását kérelmezték. A kérelmet még ez év október 11-én véleményezik is . . .

A céhszisztem azonban megszűnik, azt felváltja az iparszabadság, amely azután hatalmas lendületet ad az ország iparosodásának. Így tűnik az ki a statisztika adataiból is (L. Konek Sándor: „A Magyar Birodalom Statisztikai Kézikönyve” 328. old.), mely szerint 1857-ben az ipari önállóak száma 227.279 volt, a segédeké pedig 182.237. 1870-ben már 291.091 az önálló, míg a segédek száma 355.873-ra emelkedett. 1880-ban az önálló iparúzóak száma 387.360, a segédeké pedig 489.194.

És ebben az erős iparosodás! folyamatban nem kis része van

¹ A kamarai feljegyzésben 1853. évből a szabóiparban 587 szabómester, 40 özvegy 28 izr. szabó mellett 602 kontár volt.

a hazai zsidóságnak is. Folyton újabb és újabb iparágakat honosítanak meg, amelyek az eddig külföldről beszerzett iparcikkeket a hazai ipar munkájával a piacról kiszorítják és fölslegessé teszik.

A zsidóság szerepe az iparban jelentősnek mondható. Az alábbi adatok minden ellenkező állítással szemben igazolják, hogy a zsidóság nem vonja ki magát a fizikai munkából, sőt a legnehezebb iparágakat is űzi. Ami termelőtevékenységüket és rátermettségüket bizonyítja.

Az alábbiakban adjuk a főváros Statisztikai Hivatalának 1928. évi adatait 34 iparágra vonatkoztatva:

	Személy	%on
Arany- és ezüstműves	163	6820
Asztalos	199	2022
Bádogos, rézüntő, szerelő	283	4041
Béerkocsis, fuvaros	312	3074
Borbély — férfi- és női fodrász	126	1123
Cipész, eszmadia	407	1952
Cukrász, mézeskalácsos	53	2536
Építőmester	55	2865
Fehérneművarrónő	161	6144
Fehérneműtisztító, kelmefestő	70	3333
Fényképész	77	5204
Férfiszabó	915	3517
Fogtechnikus	125	5760
Hentes	23	550
Kárpitos	155	4519
Kávész	158	3383
Kovács	17	1049
Kőfaragó, kőműves	20	810
Könyvkötő	53	4569
Lakatos	129	2925
Mészáros	184	5027
Női kápatkészítő	160	5927
Női szabó	744	4525
Órás	127	5879
Kalapos, nyakkendő, ernyő	122	5837
Sokszorosító	133	7557
Sütő	152	4736
Szállodás, vendéglős	362	1911
Szűjgyártó, bőröndös	48	3310
Szobafestő, mázoló	209	3907
Szűcs	95	4872
Úveges	70	4243
Villanyszerelő, műszerész	180	3806
Egyéb	370	3220
Összesen	6157	3225

Ugyancsak a Székesfőv. Stat. Hiv. 1935. adatai szerint tizennégy szakmában:

Asztalos, ács, bogárnár, kádár	286
Borbély, fodrász	332
Cipész, eszmadia	502
Kocsmáros, vendéglős	671
Kovács, lakatos, géplakatos	147
Kőműves	8
Könyv és könyvnyomdász	204
Mészáros és hentes	270
Molnár	16
Pék	174
Szabó és varrónő	2723
Szűcs	214
Takács és posztószövő	40
Egyéb iparágak	4390
Összesen	9977

Eszerint a 33.657 fővárosi önálló kézműves iparos közül 9977 volt izraelita, ami 29.9%-nak felel meg.

És itt kell azonnal leszögezni azt a tényt, amit eddig az összes célzatos statisztikai következtetésekkel szemben végre őszintén és nyíltan meg kell mondanunk. A hazai és így elsősorban a fővárosi kézművesipar igen szomorú gazdasági viszonyok között tengeti élejét. E probléma részletes megvilágítását jelen tanulmány során annál is inkább fölöslegesnek tartjuk, mert akik a kézművesipar gazdasági helyzetéről csak kevés ismerettel rendelkeznek, azoknak bő ismeretei és betekintést nyújtanak az egyes szakmai ipartestületek évi jelentései, a kereskedelmi és iparkamarák évenként megjelenő évkönyvei, végül az Ipok és egyéb ipari szabadszervezetek számtalan kormányzati és hatósági feliratai és közgyűlési határozatai...

Az iparosok ingatlanvagyonára.

Az a tény, hogy valakinek földbirtoka, vagy háza van, a vagyonszállásnak egy igen minimális fokát mutatja és korántsem számol be a vagyon valóságos arányáról. Tekintettel arra, hogy országos statisztikával nem rendelkezünk, így csak a Székesfőváros Statisztikai Hivatal adataira vagyunk utalva, amelyek természetesen csak a fővárosi iparosság adatait ismertetik.

Ezek a számok pedig igen szomorú adatokat tartalmaznak a budapesti iparosság vagyoni helyzetéről.

„Egyenesen megdöbbentő — írja dr. Laky Dezső —, hogy az iparosok egész tömegéből csak 12.03%-nyi résznek van háza, vagy házrész s 5.11%-nak van földje, vagy földbérlete, míg a többi minden

¹ Az Iparosok Gazdaság és Szociális viszonyai Budapestet! c. tanulmánya.

ingatlanvagyon nélkül áll az élet küzdelmeiben ... De ha az egész országban olyan, szomorúan állna az iparosság (mindig kézműves és kisiparosról van szó) vagyonosság tekintetében, mint, a felvétel szerint Budapesten, egyáltalán nem mondhatnók azt, hogy a sokszor akár generációkon át folytatott ipari mesterség is módot nyújtana arra, hogy az utód esetleg öröklött házzal vagy földbirtokkal rendelkezék.”

Már pedig ez a valóság országos átlagban is, mert a kereken 250.00 főnyi kézművesiparosság az egész országban a legsúlyosabb küzdelmet folytatja a létért és ebben a sorsban egyformán osztozik izraelita és keresztény iparos.

Az iparos átlag keresete.

A kézművesiparosság súlyos gazdasági helyzetére élesen rávilágít az a két adat is, amely évi keresetükre vonatkozik. Pontos számítások alapján a fővárosban 1000-1200 pengő között változik szakmánként az iparos évi keresete, míg vidéken csak 900-1000 pengő a kézművesiparos évi átlagkeresete. Vagyis körülbelül egyezik az ugyanazon szakmához tartozó szakmunkás évi állagkeresetével.

Ilyen átlagjövedelem, mellett természetesen az iparosság *lakásviszonyai* is igen szomorúak. Főbérleti lakásviszonyaikra az alábbi számadatok jellemzőek:

1 szobás lakásban lakott 1935-ben	7910
2 szobás lakásban lakott 1935-ben	6332
3 szobás lakásban lakott 1935-ben	2253
4 szobás lakásban lakott 1935-ben	757
5-8 szobás lakásban lakott 1935-ben	311

Tekintettel arra, hogy a fővárosi Stat. Hív. „iparos” elnevezés alatt gyűjtő nevet használ, ahol a nagyipar és gyáripár is szerepel, természetesen 5, 6, 7, 8, sőt több szobás lakásról is vezet statisztikát, de ezek között kézművesiparos nem igen szerepel, még akkor sem, ha olyan iparosokat veszünk figyelembe, akiknek lakásuk részben egyszersmind műhely gyanánt is szolgál.

Hogy milyen nehéz a kézművesiparos helyzete — természetesen a zsidó iparosé is, — arra igen jellemző, hogy részben albérlőket tartanak, részben maguk albérlők, de igen nagy a számuk az ágyrajárók között is.

Amint látjuk az iparosság általában kicsiny lakásokban él, de ezekben *nagy embertömegek zsúfolódnak össze*. Olyan lakás, amelyben csak 2 személy lakik, még $\frac{1}{5}$ része sincs (19.20%) az iparoslakásoknak. A magasabb arányszámokat azoknál a lakásoknál látjuk, amelyekben három, négy vagy öt személy lakik. A hatszemély lakta iparoslakások majdnem 10%-ot tesznek ki. Ezek a tények minden más állítással szemben bizonyítják, hogy a főváros iparossága — így természetesen az izraelita vallásnak is — milyen szűkös viszonyok között élnek.

Fentidre igazolásul szolgál az alábbi két táblázat:

<i>A lakásban lakó személyek száma %-ban:</i>		<i>A lakás nagysága %-ban:</i>	
Egy személy	3.62	Legfeljebb egy szoba	46.00
Kettő személy	15.58	Kettő szoba	33.68
Három személy	23.73	Három szoba	10.83
Négy személy	20.95	Négy szoba	3.20
Öt személy	16.85	Öt szoba	0.63
Hat v. több személy	19.27	Hat v. több szoba	0.26
		Egyéb helyiségekben	5.40

Tekintettel azonban a már előbb említettekre, hogy ugyanis a statisztikai kutatások nem tesznek különbséget kis- és nagyipar között, és mivel közismert, hogy a kisiparosok jövedelme aligha bírja el a négy, öt, hat és többszobás lakások bérét, ez a fenti arányszám még inkább romlik, ha csak a kimondott kislakásokra vonatkoztatjuk a %-os arányt.

Míndezen adatok alapján úgy véljük, sikerült részletesen megvilágítani az izraelita iparosság gazdasági és szociális helyzetét. Tényként állapíthatjuk meg tehát azt, hogy a zsidó iparosok túlnyomó részét nem „kényelemszeretete”, vagy a „könnyű kereset” lehetősége, hanem a normális gazdasági élet átlagos szelekciójának kényszerhatása indította el pályáján.

Így hát a zsidó iparosság is — bizonyítottan, — százalékszerűen sem él gazdaságilag jobban, könnyebben, mint a hazának bármely másvallású polgára.

Itt kell még megjegyeznünk azt, hogy természetesen ez a százalékos arány országos relációban sokkal kisebb, tehát nem mondható, hogy a zsidóság számarányához túlzott mértékben foglalná el az ipari pályákat.

A zsidó munkások és segédmunkások.

Tárgyilagosan nem mondható vélemények szerint a zsidó húzódozik a fizikai munkától: csak a könnyebb foglalkozási ágakat kultiválja. Az alábbiakban adjuk azokat az adatokat, amelyek a fenti állítást megcáfolják.

Budapesten 1910-ben a zsidó munkások összefoglaló statisztikája a következő (csonkaországi terület):

	Férfi	Nő	Összesen
Iparban	16.049	5.488	21.537
Napszámos k. m. n.*	402	160	562
Háztartási alkalmazott	21	1.360	1.381
Összesen	16.472	7.008	23.480

* K. m. n. — különösebb megnevezés nélkül.

A kisiparban 1920-ban	Férfi	Nő
Ács, asztalos, bográn	547	2
Borbély és fodrász	119	111
Cipész, csizmadia	694	103
Kocsináros és kávé	1.370	429
Kovács, lakatos, vasesztergályos	1.270	3
Kőműves	20	—
Könyv- és könyvnyomdász	1.123	66
Mészáros és hentes	348	21
Molnár	31	3
Pék	412	55
Szabó	1409	2.213
Szűcs	132	46
Takács	37	24
Egyéb	6.718	959
Összesen	14.230	4.035
Napszámos	152	101
Háztartási alkalmazott	30	1.719
Összesen	14.449	5.862
Férfi és nő együtt 20.311		

Az 1935. évben felvett adatok szerint 20.327 ipari (kis és kézműves-ipari) izraelita munkást tart nyilván a fővárosi statisztika.

A munkások keresetéről fölöslegesnek tartjuk részletes ismertetést adni, mert hiszen az szakmánként változik ugyan, de felekezet szerint nem, ezekre pedig az adatok közismertek.

Alábbiakban egy pár adatot ismertetünk a budapesti *munkanélküliségre* vonatkozólag:

Dátum	1643 izr. munkás és munkásnő
1925 dec. 21.	1643 izr. munkás és munkásnő
1926 dec. 31.	2681 „ „ „ „
1928 ápr. 1.	1376 „ „ „ „
1929 márc. 3.	916 „ „ „ „
1930 febr. 7.	1585 „ „ „ „
1935 dec. 20.	3434 „ „ „ „

A zsidó munkások lakásvizonyaira a következő adatok jellemzőek! (1927. év):

	<i>Albérülő családők száma:</i>	<i>Ágybérülő családők:</i>
Férfi	2674	365
Nő	657	103
Összesen:	3331	468

Összesen 5133, családtagokkal együtt.

A zsidó iparostanoncok.

Végül az ipari népességnél még a tanoncokról kell beszámolnunk. 1930. évben 1234 izr. fiú iparostanoncra számol be a fővárosi statisztika harmincöt különféle szakmában, míg a lányoknál 514-et tart nyilván 15 szakmában.

Az izr. tanoncok számáról (fővárosban) az alábbi adatok nyújtanak felvilágosítást:

Időszak (Átlag)	Az izr. százaléka a fővárosi iparostanulók között:
1886—1890	20.3
1890—1895	18.6
1895—1900	17.5
1900—1905	17.1
1905—1910	16.4
1910—1915	14.3
1915—1920	14.2

Az országos megoszlás a következő képet mutatja:

Tanév	Az év végén a tanulók száma	Izr. %
1918/19.	23.087 ^a	7.8
1919/20.	25.814	6.9
1920/21.	37.248	8.1
1921/22.	46.571	9.2
1922/23.	49.517	8.02
1923/24.	54.034	7.0
1924/25.	57.668	6.1
1925/26.	58.417	6.0
1926/27.	60.220	5.6
1927/28.	61.204	5.3
1928/29.	59.115	5.3
1929/30.	53.823	5.5
1930/31.	45.206	5.7
Átlag 48.609		6.5

A fővárosi izraelita iparostanulók számszerű és %-os megoszlása:

	izr.	%
1920/21. tanévben	2.436	19.5
1921/22. „	3.466	20.4
1922/23. „	3.379	17.9
1923/24. „	3.083	14.8
1924/25. „	3.100	11.5
1925/26. „	3.036	14.2
1926/27. „	3.000	13.9
1927/28. „	2.603	11.8
1928/29. „	2.332	11.0
1929/30. „	2.123	10.6
Átlag 2.856		14.5

Ezek az adatok amellelt bizonyítanak, hogy az izraelita vallású iparostanulók magas arányszámmal a fizikai pályán is keresik a megélhetést.”

* Áfra Nagy János dr. „Az iparostanulók statisztikája M. St. Sz. 1932 év. 10. sz..

A zsidóság és a kereskedelem

Budavár visszavétele után a kereskedelem erőtlén és teljesen kezdetleges volt, mondhatnánk a bécsi politika béklyóit viselte. A nagykereskedelem, mely a magyar föld terményeivel és állataival üzérkedett, legnagyobbbrészt idegenek kezében volt. Kereskedelemről is csak szatócs értelemben lehetett beszélni.*

III. Károly 1720-as, „összeírása” szerint Magyarországon (Erdély nélkül) 751 kereskedőt számoltak össze, ebből 405 a harminckilenc városra esett.¹ Ezek közül 274 kereskedő, 156 boltos és 35 kalmár (szatócs) volt.

A zsidókat (amint már mondtuk) csak az 1735-38. évi összeírásban vették fel, mely szerint kereskedő 1139 családfő volt. Ezekből azonban 814 házaló-kereskedő, 9 liferáns, 44 pedig egyéb volt.

Különösen a gabonakereskedelem bírt nagy fontossággal, mert egyrészt a háborúk idején, más részben az ínséges esztendőknben a bécsi kormány „appaldátorok”-kal és hadseregszállítókkal vásároltatta össze a gabonát. Ezek között szerepel *Hoffaktornak*, *Oppenheimernek és Wertheimernek* a neve.

Buda és Pest kereskedői akkoriban *német, olasz, rác, görög, török, örmény* nemzetiségűek voltak, akik a nagy forgalom következtében gyorsan meggazdagodtak.

Óbudám két igen nagy zsidókereskedés volt akkoriban: *Karl Mózes Jeremiás és testvérei*, valamint *Löbl Márkus, Holitscher Zaitl és társai cég*.

A XVIII. század elején számos zsidó bórkereskedő volt, akik körül nagy harc folyt. A *szláv* vargák ugyanis azt kérték a helytartótanács-tól, hogy a zsidó kereskedőket tiltsa el a bőrvásárlástól. A helytartótanács 1736-ban ezt részben korlátozta is és tevékenységüket a vásárookra szorította. Erre azonban az történt, hogy a bőrök ára a felére esett, ami ellen viszont az állattenyésztő gazdák és mészárosok tiltakoztak. A gazdák, azért, mert így esett az élő állat ára, a mészárosok pedig az-zal fenyegetőztek, hogy kénytelenek lesznek ilyen körülmények között a hús árát felemelni.

A vármegyék is a zsidók pártjára álltak és így a helytartótanács déferalt...

* Magyarország népessége a Pragmatica Saactio koriban. M. St. Közl. Új folyam. 12 kötet.

Dr. Bene Lajos „Budapest Székesfőváros Kereskedői” c. munkájában részletesen foglalkozik a kereskedők mult századbeli megoszlásával.

Így a kereskedők nemzetiségi viszonyaival is. Többek között idézi *Schwartner M.* statisztikust, aki «Statistik des Königreichs Ungarn» 2. kiadás cv munkájában ezt mondja:

„*Stock-Ungern sind unter den Kqufleuten wenige*” és tárgyalásai során kifejti azokat az okokat, melyek szerint az akkori magyar ember kevésbé alkalmas a kereskedelmi pályára. (U. o. 203. oldal.)

Így a kereskedelem nyelve is *német* volt, aminek okát a városokéban lakó számos idegenben (német) találjuk. Ez az állapot, amely a XIX. század elejére vonatkozik, később nagy változáson megy keresztül, mert amint *Körösi József és dr. Thirring Gusztáv*: „Budapest fővárosa az 1891. évben” (1894. 3. kötet 71. old.) mondja, az 1890. népszámlálás szerint „*a zsidóságnak a kereskedelem elmagyarosodásában szerepe van*”. Kétségtelen tény, hogy a kereskedelemmel foglalkozó zsidók könnyebben cserélték el a német nyelvet magyarra, mint az iparban, vagy őstermelésben tevékenykedő német letelepedő lakók...

... A főváros kereskedőinek egyik úttörője a „Pester Israelitische Handelsstand volt, melyet 1815-ben említenek először a források.

Amint fejlődtek a közszabadságok, úgy fejlődött (a fővárosban) Pesten és Budán a kereskedelem is. A múlt század kereskedelmi életének hű krónikása, *Szávay Gyula*, aki „*A Magyar Kamarai Intézmény és a Budapesti Kamara Intézménye*” c. munkájával maradandó és becses tanulmányt írt a főváros kereskedelméről és intézményeinek alakulásáról. A kereskedelmi élet nagyszerű reneszánszának indul ez a kor. A *Pester Lloyd Társulat megalakulása, a Kereskedelmi Csarnok, a Kereskedelmi Akadémia, a Székesfővárosi Kereskedelmi Kamara ebben az időben épül.*..

A Pester Lloyd Társulat alapítási okmányát (Pest. 3852 április havában) a következők írták alá: *Oswald testvérek, Stem Jakab és tsa, Jálics A Ferenc és tsa, Pscherer Miklós, Goldberger Sám. és fiai, Spitzer Gerzon és fia, Guggenberger C. F.*

Kern Jakab akkoriban a következőket írta:

„Hazánkban egyesek bizonyára sokat kutatnak, törekednek és működnek. Meggyőződésünk szerint azonban az egészséges közgazdasági tényezők csak úgy fejthetnek ki eredményes tevékenységet, ha a jársadalom egyes alkotó elemei *vallásra, nyelvre, állásra és hivatásra való tekintet nélkül szabadon és akadálytalanul fejlődhetnek*. A fáradózást csak akkor koronázhatja a helyes alkotások sikere, ha mindenki zavartalanul *egyenlő jogokkal* és így hasonló kedvvel vehet részt azokban, ha erejét mindenki kifejtheti és mindazt meg is teheti, amit tennie módjában áll.”

Székesfehérvárott a „Kereskedők Társulata” élén *Wertheim Salamon* elnök áll. Alelnöke *Felmayer István*, majd ezek után utódként

Wertheimer Ármin lép. Róla azt írják a régi irások: „másfél évtized óta egy gyűlésen sem hiányzott” ... Az új épület minden téglája az ő nevét hirdeti — írja Szávay Gyula.

Budán az „*Izraelita Kereskedők Testülete*” 1824-ben alakult és 136 tagja volt. Az egykorú források dicsérettel említik munkásságát, mely kollegiálisán illeszkedett bele a rokontestületek együttesébe. Ezt a testületet 1851-ben, dec. 23-án 22.047. sz. alatt a következő indoklással szüntették meg:

„Ez a testület fennállhatott a régi időkben, mikor még az ipari jogosítványokat illetőleg is különbséget tettek keresztény és zsidó között. De ezt a különbséget az új rendtartás nem ismeri. Ha fennmaradása tovább is türetnék, nem is fogna megszűnni soha.” (Augusz.)

Ekkoriban alakul a „Kereskedelmi (pitvar) Csarnok”. A mozgalom élén *Nenwelt Ármin, Brüll Miksa, Müller Vilmos, Mcssinger Ármin, Jónás Ignatz, Neustadt Gusztáv, Schwarcz Ármin* és még sokan tevékenykedtek, ők alapítják a *Hitelezői Védegyletet* és számos nagyjelentőségű közgazdasági kezdeményezés fűződik a «Csarnok s-hoz.

A hitelügy első hatalmas határköve az *Ullmann Móric* által felvetett banknak, „Az *Első Magyar Kereskedelmi Bank*”-nak felállítása.

Az 1867 október 1-én öt millió forinttal megalakult a *Magyar Általános Hitelbank*, melynek első kormányzó tanácsában báró *Sennyei Pál* elnök, báró *Rotschild Anselm* és *Wodianer Albert* alelnökök, gróf *Andrássy Aladár, Bauer Tivadar, Csengery Antal, Fuchs Rudolf, Harkányi Frigyes, Ullmann Károly, báró Wodianer Móric* stb. tanácsnokok foglalnak helyet.

Ekkor keletkezik egy új fogalom: a «*honi cikkek*» fogalma. És ekkor alakult meg a «Gyáratat alapító társaság» 300.000 forint tőkével, ahol *Keglevich Gábor gróf, Széchenyi István gróf, Batthányi Kázmér* és *Lajos grófok, Dessewffy Emil gróf, Teleki László gróf, Kossuth Lajos, Szentkirályi Móric* melleit két kereskedő neve is szerepel: *Fröhlich Frigyes* és *Ullmann Móric*.

Majd megszületik a Kamara. És ezen az első Kamarai jegyzőkönyvön ott találjuk *Ignác Berger, Gerson Spitzer, Jakob Kern* stb. aláírásait.

Újabb név *Wahrmann Mór*, — aki korának kiváló embere volt.

Megalakul a Tőzsde, melynek bizottságában olt találjuk *Weisz F. B., Wahrmann Mór, Flesch Móric, Slrasser Alajos, Kern Jakab* neveit.

A Budai Közúti Vasút, a Lujza-malom alapítói: *Wahrmann Mór* és *Ullmann M. G.*

A nagykereskedők testületének elnöke *Fuchs Rudolf*. «Minden fontosabb kérdésben együtt találtuk a polgári, az izraelita és a nagykereskedők testületét.»

Iktassuk e kor nagyjainak névsorához a kiváló nemzetgazdász és banktechnikus *Horn Ede* nevét is.....

És most fordítsunk nagyot az idő kerekén, tekintsük meg a m'ai kereskedelmi élet statisztikai filmjét.

A Budapest Székesfőváros Statisztikai Évkönyve szerint 1935. évben a következő adatokat találjuk:

		Izr.
Önálló kereskedő volt	16.034	9166
Piaci és utcai árus, kofa	4.384	1445
Házaló, ószeres	1.485	958
Ügynök, alkusz	5.021	3802
Bankár, bankbiz., tőzsdeügynök	234	186
Bizományos	379	287
Szállító	150	116
Lakásközvetítő	6	4
Egyéb	586	325
Összesen:	28.279	16.289

A kereskedők keresete.

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara 1936. évi jelentésében többek között a következőket mondja: «Ebből a feldolgozásból (Herskó Imre: «Kereskedők és keresetük Budapesten Bp. 1936») nyertük az 1935-os évre vonatkozólag alábbi adatainkat, melyek szerint az önálló kereskedők (ideértve az ügynököket is) 40%-ának tiszta keresete 1200 P-nél alacsonyabb, 43%-ánál az évi kereset 1200-3600 P közt mozog, 10%-ánál évi 3600-7200 P közt. Csak 4%-nál éri el a 7200-12.000 P közötti színvonalat, a 12.000 P-t pedig csak 3%-nál haladja meg. Az egy-egy kereskedőre eső átlagos tiszta kereset havi 190 R» A nemzeti jövedelem számításokról megjelent munkák pedig a kereskedők 89.0%-ánál 5836 P-ben jelölik meg az átlagos kereset felső határát.

A kereskedők vagyoni viszonyairól Laky Dezső dr. megállapítja, hogy az ingatlan és földbirtok tekintetében még az iparosoknál is rosszabb az arányszámuk. A budapesti kereskedők lakásviszonyairól az 1928-as év statisztikájából a következőket állapítja meg. A kereskedők lakásbérleti viszonyai csaknem pontosan egyeznek az iparosokéival, akik közül az 1928. évi rokonfelvétel szerint:

Főbérő volt	847 ⁰ / ₀₀
Főbérő családtagja	83 ⁰ / ₀₀
Albérő	53 ⁰ / ₀₀
Albérő családtagja	1 ⁰ / ₀₀
Ágyrajáró	1 ⁰ / ₀₀
Szálló-vendég	1 ⁰ / ₀₀
Egyéb lakásviszonyu	3 ⁰ / ₀₀
Ismertlen viszonyú	9 ⁰ / ₀₀

Milyen terjedelmű a kereskedők lakása, erre az alábbi összeállítás világít rá:

0 szoba, 1 konyha	55
1 „ 1 „	3324
1 „ 1 „ 1 elősz.	236
1 „ 1 „ 1 „	
1 fürdőszoba	59
1 szoba	504
Egyéb 1 szobás lakás	107
<hr/>	
Összesen 1 szobás	4230
2 szobás lakásban	3908
3 „ „	2052
4 „ „	886
5 „ „	222
<hr/>	
Főösszeg	11.563

A kereskedők lakásviszonyaira jellemző még, hogy (1928-ban)

		‰
Albérlet tart	1.308	113
Ágybérlet tart	249	22
Albérlet és ágybérlet tart	80	7
Albérlet és ágybérlet nem tart	9.926	858
<hr/>		
Összesen	11.563	1000

A napról napra súlyosbodó kormányzati intézkedések és a Szövetkezeteknek hatalmas konkurrenciája sajnos csak még kisebbre szorítja a keresetet.

Befejezésül pedigeegy idézet, melyet dr. Laky Dezső professzornak «A kereskedők szociális és gazdasági viszonyai Budapesten» c. munkájából vettünk (385 old.).

Tulajdonképen sajnálatos, a legnagyobb mértékben sajnálatot, tanulmányunknak az a tanulsága, hogy a kereskedők között is túlnyomó a szegényebb sorsú, vagy a legfeljebb közepes vagyonú egyének tömege. Hiába vakítja el a szemet egy-egy újabban mindég ritkaságszámba menő kereskedői karrier fénye, ez az adatgyűjtés is csattanós bizonyosságát szolgáltatja sok részében annak, hogy a kereskedői üzletekben, a kereskedők házaiban is sokféle, minden kétséget kizárólag sötét gond honol...

A kereskedők nagy tömegei is küzdenek megélhetésükért. Küzdenek nemcsak a székesfővárosban, de az ország egyéb részeiben . . .”

Budapest kereső népességének megoszlása felekezet és foglalkozás szerint 1935-ben

	Izr.	Összesen
a) <i>Östermelés</i>	507	6.044
b) <i>Bányászat</i>	174	581
c) <i>Ipar (önállók)</i>	9.977	33.657
Ipari tisztviselők	9.867	22.471
Ipari munkások	20.327	185.339
d) <i>Kereskedelem és hitel</i>		
Önállók	16.289	28.279
Tisztviselő	17.765	37.030
Segédszemélyzet	11.545	36.048
e) <i>Közlekedés</i>	1.876	25.851
<i>Közszolgálati ágak és szabad foglalkozások:</i>		
Állami tisztviselő	202	10.326
- Vármegyei és városi tisztviselő	95	3.869
Községi tisztviselő	8	69
Ügyvéd	1.847	3.613
Orvos	1.654	4.259
Gyógyszerész	254	941
Szülésznő	28	335
Középiskolai tanár	351	3.653
Népiskolai tanító, óvónő	386	4.125
Pár, szerzetes, apáca	101	3.462
Egyéb közszolgálati ágak	4.380	16.750
Díjnok	2	1.050
Szolga- és segédszemélyzet	849	20.055
Véderő	99	7.525
Különböző ágbeli és		
k. m. n. napszámosok	513	13.271
Háztartási alkalmazott	905	63.250
Egyéb és ismeretlen foglalk.	12.995	78.409
Összesen	113.003	610.265

<i>Ipari tisztviselők részletezése:</i>	Izr.	Összesen
Igazgató	713	1.351
Cégjegyző	270	496
Osztályvezető	58	176
Könyvelő	698	1.277
Levelező	153	269
Pénztáros	73	194
Gépíró	236	516
Egyéb irodai tisztviselő	3.062	6.838
Mérnök, gépészmérnök	543	1.885
Építész	97	310
Vegyész, vegyészmérnök	178	437
Egyéb műszaki tisztviselő	811	3.138
Ipari tisztviselő	2.975	5.584
	<hr/>	<hr/>
	9.567	22.471

Kereskedelmi tisztviselők részletezése:

Igazgató	663	1.322
Cégvezető	394	702
Osztályvezető	64	208
Könyvelő	1.095	1.840
Levelező	199	347
Pénztáros	417	1.089
Gépíró	578	1.195
Ügynök (alkalmazásban)	2.240	2.981
Egyéb kereskedelmi tisztviselő	3.345	5.634
Bankhivatalnok	2.469	7.026
Magánhivatalnok	6.361	14.656
	<hr/>	<hr/>
	17.765	37.030

Kereskedelmi személyzet részletezése:

Üzletvezető	661	1.663
Kereskedősegéd, elárusító	8.148	17.829
Raktárnok, raktári munkás	216	837
Pénzbeszedő	507	1.050
Egyéb üzleti alkalmazott	292	642
Bankkaltiszt	15	1.046
Boltiszolga	41	761
Irodai altiszt és szolgáló	46	848
Árúkihordó, kifutó	504	5.231
Szállítómunkás	42	582
Egyéb kereskedelmi segédzem.	1.073	5.589
	<hr/>	<hr/>
	11.545	36.048

Közlekedési tisztviselő:

Vasuti tisztviselő	186	2.035
Beszkárt-tisztviselő	71	583
Posta-, távirda- stb. tisztviselő	140	3.480
Hajózási tisztviselő	68	477
Autobusz- és autotaxi-tisztviselő	16	124
Egyéb közlekedési tisztviselő	55	194
Közlekedési díjok	2	174
	<u>538</u>	<u>7.067</u>

Tehát amint látjuk közlekedési tisztviselő **7.6%**.

Közlekedési személyzet:

Mozdonyvezető	10	280
Vasuti kalauz	11	399
Vasuti segédtszi	27	570
Mozdonyfűtő	1	95
Vasuti altiszt	4	554
Egyéb vasuti segédszemély és munkás	15	686
Villamos kocsivezető	12	1.177
Villamos kalauz	60	1.791
Villamos ellenőr	15	287
Egyéb villamosvasuti altiszt	11	227
Egyéb villamosvasuti segédszemélyzet és munkás	25	679
Postaaltiszt	11	2.105
Posta- és távirdamunkás	6	416
Hajókormányos és egyéb hajózási segédszemélyzet	5	277
Matróz és egyéb segédszemélyzet	4	352
Autobuszsoffőr	9	212
Autobuszkalauz	26	252
Autobuszellenőr	12	67
Autotaxi-soffőr	305	2.104
Soffőr k. m. n.	144	1.703
Fuvaroskocsis, kocsis m. n.	51	1.689
Egyéb közleked. segédszemélyzet	68	1.220
	<u>832</u>	<u>17.142</u>

A közlekedési személyzet pedig kevesebb, mint **5%**.

<i>Köztisztviselők:</i>	Irr.	Osszesen
Állami tisztviselő, főisk. végzettséggel	37	2.761
Állami tisztv. középisk. végzetts.	28	1.752
Állami tisztv. kezelői szakon	19	1.480
Állami tisztv. k. m. n.	10	250
Állami tisztv. díjnok	9	1.053
Társadalombiztosítási tisztviselők	54	1.174
Vám- és egyéb jövedéki tisztviselő	3	357
Államrendörs. tisztviselő és tiszt	4	591
Államrendőrségi detektív	9	403
Bíró	19	650
Államügyész	—	96
Bírósági és ügyészszégi tisztviselő	19	812
Fővárosi tisztviselő	90	3.651
Vármegyei tj. és megyei, városi és járási tisztviselő	5	218
Községi és körjegyző	4	25
Segédjegyző és adóügyi jegyző	1	14
Egyéb községi tisztviselő	3	30
Egyetemi és főiskolai tanár	14	307
Adjunktus és tanársegéd	10	317
Középiskolai (polgári) tanár	351	3.653
Népiskolai tanító	363	3.653
Óvónő	23	472
Összesen	1075	23.719

A zsidó köztisztviselők %-os aránya **4.2.**

*Egyéb szabadfoglalkozásúak:*¹

Állatorvos	34	96
Hírlapíró	508	1.441
Író	118	415
Magánmérnök	370	961
Körjegyző	3	54
Festőművész	139	748
Szobrászművész	26	211
Ének- és zeneművész	198	656
Színész és táncművész	339	1.269
Iparművész	162	760
Magántanár és tanító	794	3.128
Egyéb közszolg. és szabadfogl. ágak	1.699	6.510
	8.447	16.827

* A hiányzókat lásd a 43. old.

A magánalkalmazottak szociális helyzete

A magántisztviselők szociális helyzetére kell még részletesen rávilágítanunk. (Ennek kapcsán, mint már jeleztük a gyáriparra vonatkozó ellenőrizhető adatokat is bemutatjuk.)

Így elsősorban a magánalkalmazottak fizetésének adatait kell ismertetnünk. Az egyetlen megbízható statisztikai adatszolgáltatást e kérdésben a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetének jelentései adják.

A Magánalkalmazottak Biztosító Intézete az 500 pengőig terjedő fizetésű magánalkalmazottakat tartja nyilván, de ha ezen adatokat a fővárosi statisztika adataival összevetjük, úgy azonnal megállapíthatjuk a hiányzó, de 500 P-nél magasabb fizetésű magánalkalmazottak százalékos arányszámát. Ez az arányszám pedig a már előbb ismertett vállalati igazgatók, cégjegyzők és osztályvezetők továbbá és esetleg a főkönyvelők és levelezők azon számával egészítendő ki, akiknek fizetése 500 P-n-felül van.

A kereskedelmi vállalatoknál ezek száma:	az ipari vállalatoknál pedig:
1322 igazgató	1351 igazgató
702 cégjegyző	496 cégjegyző
208 osztályvezető	176 osztályvez.
1840 könyvelő	1277 könyvelő
347 levelező	264 levelező
4421 személy:	
3569	3569 személy
<hr/> összesen 7990 személy	

Vagyis ez összesen 7990. Ebből azonban a biztonság kedvéért 30%-ot levonásba kell helyezni, mert hiszen csak a havi 500 P-n felül jöhetnek számba. Így kerekén 5500-ra tehetjük azon magánalkalmazottak számát, akiknek havi fizetése 500 P-n felül van. Ha ezt az izraelita vallású magánalkalmazottakra számítjuk át, úgy ezek száma

	Kereskedelmi.	Ipar	
Igazgató	663	713	
Cégvezető	394	270	
Osztályvezető	64	58	
Könyvelő	1095	698	2415
Levelező	199	153	1892
	<hr/> 2415	<hr/> 1892	4307 — 30 %

kerekén 3000 személy, a főváros összes népességének nem is 3%-e.

A MABI-nál bejelentett magánalkalmazottak átlagos taglétszáma
1935-1938. évben:*

Időpont	A	B	C	D	E	F	G	H	Osszesen
1935 XII. 31.	10.166	18.169	13.809	10.063	6.462	4.625	122	30	63.446
1936 XII. 31.	10.836	20.208	14.521	10.539	6.693	4.952	149	36	67.934
Esemélyek abszolút számban	670	2.039	712	476	231	327	27	6	4.448
	%	6.59	11.22	5.16	4.73	3.57	7.07	22.13	20

A munkaadók létszáma üzemáganként:*

Ü z e m á g	Munkaadók száma	
	abszolút számban	%-ban
I. Nagyipari üzemek	167	1.16
II. Középipari üzemek	1.102	7.68
III. Kézműipari üzemek	2.119	14.78
IV. Közlekedési üzemek	146	1.02
V. Építőipari üzemek	425	2.96
VI. Pénzüintézetek	210	1.46
VII. Nagykereskedelem	305	2.13
VIII. Kiskereskedelem	6.497	45.28
IX. Szabadfoglalkozás	2.121	14.78
X. Biztosítóintézetek	60	0.42
XI. Ügyvédek, közjegyzők	1.195	8.33
Összesen	14.347	100

Magánalkalmazottak fizetési adatai B u d a p e s t e n
1937. szeptember 30-án.*

Osztály	Fizetés	Együtt		Ezrűtt	
		számban	%	számban	%
A	50 P-ig	5.798	13.8	4.881	20.5
B	50—100	10.738	25.6	8.459	35.5
C	100—150	8.469	20.3	4.930	20.8
D	150—200	5.865	14.0	2.697	11.3
E	200—250	3.752	9.0	1.457	6.2
F	250—300	3.122	7.5	642	2.8
G	300—400	2.916	7.0	563	2.3
H	400—500	1.179	2.8	122	0.6
		41.839	100%	23.751	100%

* a MABI adatai

Magánalkalmazottak fizetési adatai vidéken
1937. szeptember 30-án.¹

Osztály	Fizetés	Férfi	%	Nő	%	Együtt	%
A	50 P-ig	8.851	30.3	4.511	50.2	13.362	35.0
B	50—100	7.696	26.3	2.537	28.2	10.233	26.8
C	100—150	4.372	15.0	924	10.3	5.296	13.9
D	150—200	2.891	9.9	611	6.8	3.502	9.2
E	200—250	1.967	6.7	229	2.6	2.196	5.7
F	250—300	1.448	4.9	103	1.2	1.551	4.1
G	300—400	1.383	4.7	41	0.5	1.424	3.7
H	400—500	629	2.2	18	0.2	647	1.6
		29.237	100%	8.974	100%	38.211	100%

Természetesen még ezen felül vannak azok a magánalkalmazottak is, akik olyan vállalatnál állnak alkalmazásban, amelyeknek önálló betegbiztosító vállalatuk van.

Amint az előbbi táblázatokból látható, a magánalkalmazottak 16.3%-nak csak 50 pengőig terjedő havi fizetése van. (10.679 személyi. 29.3%-nak (19.197) 50-100 pengő a havi fizetése. Száztól-százötven pengőig terjedő havi fizetése 19.399 személynek (20.4%) van. Vagyis a magánalkalmazottak 66%-a nem keres 150 pengőt. 150-200 pengőt csak 13.1% (8562 személy) kap. Ezzel a csoporttal már elértük a 79.1 %-ot.

200-250 pengő havi fizetése csak 7.9%-ának van (5209 személy).

Igen szomorú a következő adat: 250-300 pengőt a magánalkalmazottak 5.7%-a (3764-en) keres. És most már 92.7%-nál tartunk. A hátralékos 7.3%-hói 300—400 pengő havi fizetése 5.3%-nak (3479) míg 400-500 pengő közötti keresete a magánalkalmazottak 2%-nak (1301) van Budapesten. Vidéken még rosszabb az arány. A különbséget az alábbi összeállítás szemlélteti:

Magánalkalmazottak fizetése 1937 szeptemberében:

Oszály	Fizetés	Budapesten		Vidéken	
		Alkalmazottak száma	%	Alkalmazottak száma	%
A	50 P-ig	10.679	16.3	13.362	35
B	50—100 P-ig	19.197	29.3	10.233	26.8
C	100—150 P-ig	13.399	20.4	5.296	13.9
D	150—200 P-ig	8.562	13.1	3.502	9.2
E	200—250 P-ig	5.209	7.9	2.196	5.7
F	250—300 P-ig	3.764	5.7	1.551	4.1
G	300—400 P-ig	3.479	5.3	1.424	3.7
H	400—500 P-ig	1.301	2.0	647	1.6
		65.590	100%	38.211	100%

* A „MABI” adatai.

Szociális szempontokat vizsgálva nem hagyhatjuk figyelmen kívül a *munkanélküli szellemi munkások* problémáját sem.”

„Rendkívül értékes tanulmányt írt erről a kérdésről dr. Zentay Dezső: «A munkanélküliség alakulása a szellemi pályák körében Budapesten» (1930) címen. Ebben az 1928. évi adatokat dolgozta fel. Tisztában vagyunk azzal, hogy a tíz évvel ezelőtti adatok nem fedik a mai helyzetet de ha a gazdasági körülményeket és a konjunktúra görbéjét vizsgáljuk e két,évre, úgy sok hasonlóságot találunk köztük, úgyhogy, a kép felépítésénél alapul elfogadhatjuk.

Ez adatok szerint 7487 szellemi munkanélküli közül

római katolikus	3616
izraelita	2454
ágostai evangélikus	391
református	785 személy volt.

Ha a munkanélküliek viszonyát az állásban levő magántisztviselőkkel akarjuk vallási tagozódás szerint megállapítani, úgy az alanti tábla ad részletes és szemléltető képet:

A munkanélküliek vallása és aránya az állásban levőkhöz viszonyítva
1928.

Hitfelekezet	S z e m l e t e t					
	munkanélküli			állásban levő		
	magántisztviselő közül					
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
Római katolikus	33.4	31.5	39.5	38.4	45.6	40.3
Ág. hitv. ev.	4.3	5.7	4.8	6.9	4.9	6.9
Református	9.8	7.1	8.9	7.6	6.1	7.3
Zsidó	46.7	34.9	42.7	45.7	42.7	44.8

Ezek az adatok igazolják, hogy a zsidóság sorait is milyen nagy mértékben érinti a gazdasági élet dekonjunktúrája, sőt megállapíthatjuk, hogy éppen az *izraelita vallása munkanélküli tisztviselők aránya a legnagyobb*. A munkanélküli tisztviselők aránya a *zsidóknál* 46.7 *férfi*, a katolikusoknál csak 33.4. A munkanélküli férfiak és nők együttes száma az izraelita vallásúaknál ugyancsak magasabb százalékban szerepei: mert zsidó 42.7%, katolikus pedig csak 39.5%-ot tesz ki.

Budapesten a munkanélküliek megoszlása hitfelekezet szerint 1935-ben

	Ipar	Kereskedelem	Háztart. alk.	Összesen és általában
Római katolikus	20.557	2.227	1199	23.983
Görög katolikus	470	43	35	548
Görög keleti	117	10	1	128
Ágostai evangélikus	1.414	157	83	1.654
Református	4.315	530	268	5.113
Zsidó	3.434	1.032	58	4.524
Unitárius	67	3	6	76
Egyéb	91	15	5	111
Összesen	30.465	4.017	1655	36.137

10.000 lélekre esett az egyes felekezetek körében öngyilkosság.
(Országos.)

Év	Róm. kat.	G. kat.	Ref.	Ág. h. ev.	G. kel.	Uv.	Általában
1929	44	24	51	45	56	66	46
1930	55	41	62	55	55	64	56
1931	66	45	74	64	60	99	68
1932	63	39	72	66	67	97	66
1933	64	41	69	62	58	94	66
1934	62	57	75	69	63	96	67

A kereső népesség százalékos megoszlása Budapesten 1935-ben

Budapesten a keresők és eltartottak megoszlása hitfelekezet szerint
1935. évben:

	Keresők	Eltartott	Összesen
Róm. kath.			
férfi	219.260	68.522	
nő	152.800	204.930	
	<u>371.060=61.4%</u>	<u>273.452=61.6%</u>	644.512=61.5%
Ág. ev.			
férfi	19.183	5.379	
nő	11.560	15.844	
	<u>30.743=5.1%</u>	<u>21.223=4.8%</u>	51.966=5%

Református		
Keresők	Eltartott	Összesen
férfi 48.826	14.257	
nő 28.485	39.389	
77.311=12.8%	53.646=12.1%	130.957=12.5%
Zsidó		
férfi 77.895	18.623	
nő 35.108	69.443	
113.003=18.7%	88.066=19.9%	201.069=19.2%

Összlakosság a fővárosban 1935-ben:

	Kereső	Eltartott	
Férfi	376.144	110.462	
Nő	234.124	339.704	
	610.264	450.166	1.060.438

A keresők vallása foglalkozások szerint százalékban 1930. (országos)

Foglalkozási csoport	Római Katolikus	Görög Katolikus	Református	M. n. r. v.	Terézvárosi	Zsidó	Egyéb és ismeretlen
Östermelés	63.8	2.8	25.4	6.9	0.6	0.3	0.2
Bányászat	84.2	1.3	8.9	4.5	0.2	0.8	0.1
Ipar	67.8	1.4	16.1	5.7	0.4	8.3	0.3
Kereskedelem és hitel	42.5	0.9	11.4	4.4	0.4	40.1	0.3
Közlekedés	68.2	1.5	19.7	6.2	0.4	3.7	0.3
<i>Állj. és ip.-forg. együtt</i>	63.8	1.3	15.1	5.5	0.4	13.3	0.3
Közzs. és szabadfogl. alk.	62.8	1.6	19.2	6.6	0.3	8.9	0.6
Véderő	67.5	2.6	23.5	5.4	0.3	0.4	0.3
Napszámosok K. m. n.	67.0	2.7	21.0	6.9	0.6	1.5	0.3
Nyugdíjasok	63.0	1.4	18.8	6.9	0.4	9.1	0.4
Egyéb foglalkozásuak	72.5	1.6	15.6	3.7	0.5	5.7	0.4
Házi cselédek	69.3	2.1	20.9	6.1	0.4	1.0	0.2
Összesen:	64.2	2.2	21.2	6.3	0.5	5.3	0.3

Amint tehát az előbbieken részletezett adatok szerint látható, Budapest kereső népességéből 113.003 zsidó. Ez Budapest összes kereső népességéhez (610.265) viszonyítva 18.5%.

A zsidó kereső népesség az östermelésben 507, az összes (6044) keresők számának 8%-a, ami az összes zsidó kereső népességnek 0.4%-a. A bányászatban 171 a lélekszám, ez a zsidó keresőknek 0.1%-a; az összes (541) bányászati ágban foglalkoztatottak 32%-a.

Az *iparban* — kézművesiparban önállóan — elfoglalt zsidók száma 9977, ez a zsidó kereső népesség 9%-a. Az iparban tevékenykedő (33.657) lakoságnak 32%-a. A zsidó ipari tisztviselők száma 9867, az összes zsidó kereső népességhez viszonyított százalékos arányszáma pedig 8.07%. Az összes ipari tisztviselők (22.471) arányított százaléka 43.3. Az ipari segédszemélyzetnél a zsidók száma 20.327, ez a zsidó keresőknek 18%-a. Az összes (185.339) százalékos viszonya 10.9%. Tehát az iparban összesen 40171 zsidó tevékenykedik, részben önállóan, részben mint alkalmazott ez az összes kereső zsidó népességhez viszonyítva 35.4%, míg az iparban foglalatostkodó összes (241.407) népességhez viszonyítva 17%.

A *kereskedelem és hitel* terén 16.280 zsidó mint önálló helyezkedett el, ez az összes zsidó kereső népességnek 14%-a. míg az önálló kereskedő- és hitelszervezetben tevékenykedő 28.279 személyhez viszonyítva 57%. A kereskedelem- és hitelszervezetben alkalmazott zsidó tisztviselők száma 17.765. ez a zsidó kereső népességnek 15.7%-a. Az összes tisztviselőkhöz (37.030) arányosítva ez 49%. Ebben az ágban tevékenykedő zsidó segédszemélyzet létszáma 11.545. Ez arányosítva az összes zsidó keresőkhöz 49%. A kereskedelem és hitelben tevékenykedő összes segédszemélyzet 36.048-hoz viszonyítva 32%.

ilyen körülmények között a kereskedelem- hitelszervezet terén tevékenykedők öszszáma 101.357. amelyből a zsidók 45.509 jellel szerepcinek, vagyis arányuk 44%. A kereső zsidó lakoságnak pedig 40.3%-a. A közlekedési ágban foglalkozó zsidók száma 1870, vagyis a kereső zsidó népességhez viszonyítva 1.6%, míg a közlekedésben foglalkozó összes 25.851 számhoz arányosítva 0.7%.

Ezek alapján megállapítható, hogy a bányászat, ipar, kereskedelem és forgalom munkakörében 87.820 zsidó talál kenyeret, míg az ugyanazon termelőágakban tevékenykedő összes budapesti keresők száma 309.256. vagyis a százalék 23.7.

A 10.326 budapesti állami tisztviselőből mindössze 202 zsidó, vagyis 1.9%.

A vármegyei és városi tisztviselők száma 3869, ebből zsidó tisztviselő 95, azaz 2.4%. A 3653 középiskolai tanárból 351 a zsidó, 9.6% arányban.

4125 népiskolai tanító és óvónő van, ezekből 386 zsidó, ami 9.3% -nak felel meg.

A főváros lakosságának szaporulata 1890-1935-ig
négy főfelekezet szerint

Év	Róm. kat.	Ág. h. ev.	Ref.	Izr.
1890	314.567	29.053	40.170	104.290
1900	445.023	38.811	67.319	168.985
1910	526.175	43.562	86.990	203.687
1920	548.727	44.894	101.124	215.512
1930	611.220	49.984	121.802	204.371
1935	644.512	51.966	130.957	201.069

Amint tehát e táblázatból megállapítható, az utolsó 45 év alatt a róm. katolikusok száma kereken *megduplázódott*, a reformátusok szaporulata több mint *háromszoros*, az ág. h. evangélikusok létszámfejlődése igen gyenge, a zsidók szaporulata teljesen *megállott sőt állandóan visszafejlődően van*.

A fizetések alakulása

Annak szemléltetésére, hogy az alkalmazásban levő *köztisztviselőknek* jövedelme, helyesebben havi fizetése miként aránylik a *magánalkalmazottak* fizetéséhez, a következő táblázatok adnak felvilágosítást.

	I. fizetési osztály	P 1795.—
	II. " "	" 1449.96
	III. " "	" 1062.65
IV.	{ I. fokozat	" 893.89
	{ II. "	" 827.84
V.	{ I. "	" 715.46
	{ II. "	" 647.96
VI.	{ I. "	" 565.09
	{ II. "	" 524.09
	{ III. "	" 485.59
VII.	{ I. "	" 430.22
	{ II. "	" 402.72
	{ III. "	" 375.22
VIII.	{ I. "	" 324.92
	{ II. "	" 308.92
	{ III. "	" 290.92
IX.	{ I. "	" 253.54
	{ II. "	" 241.54
	{ III. "	" 229.54
X.	{ I. "	" 216.61
	{ II. "	" 208.11
	{ III. "	" 200.11
XI.	{ I. "	" 183.17
	{ II. "	" 176.67
	{ III. "	" 170.17 havonta.

A városi tisztviselők fizetése általában néhány %-kal magasabb. Evvel szemben a magántisztviselők fizetése a következőképpen alakul:

Kereskedelmi és ipari vállalatoknál működő alkalmazottak fizetése
(1936)

Férfi tisztviselő: 1 évi szolgálattal	55.— P
„ „ 2 „ „	75.— „
„ „ 3 „ „	90.— „
„ „ 5 „ „	120.— „
„ „ 8 „ „	142.— „
„ „ 10 „ „	160.— „
Nőtisztviselő: 1 „ „	35.— „
„ 2 „ „	60.— „
„ 3 „ „	70.— „
„ 5 „ „	110.— „
„ 8 „ „	120.— „
„ 10 „ „	153.— „

A vezető pozíciókban, úgymint főkönyvelő, levelező 250-500-ig cégvezető 350-600-ig; igazgató 600-800 pengőig, illetve a vállalat nagyságától függően ennél még magasabb fizetések is vannak.

Ez a két táblázat magyarázza és indokolja meg a keresztény ifjúságnak az állami, illetve városi és egyéb közületi hivatalokban való elhelyezkedését, illetőleg azok felé való törekvését, amihez még az a feltétlenül nagyjelentőségű előny is jár, hogy az állami és közületi hivatalokban nyugdíjat is biztosítanak maguknak. Ezzel szemben az iparban és kereskedelemben való elhelyezkedésnél egyrészt a kisebb fizetés mellett a pozíciónak rendkívül nagy mértékben való bizonytalansága, másrészt az öregségnek teljesen reménytelen perspektívája járul, amikor is legnagyobbbrészt egy fillér nyugdíj nélkül tekinthet a vigasztalan holnap felé...

A zsidók száma és aránya néhány fontosabb foglalkozási ágban 1920-ban és 1930-ban*

Foglalkozás	Összes keresők száma		Zsidók száma		Szaporodási, vagy fogyasztási arány összesen zsidók	
	1920	1930	1920	1930		
Östermelés	2,126.688	2,031.362	8.655	5.786	— 4.5 —	33.2
<i>A zsidók aránya</i>	<i>0.4</i>	<i>0.3</i>				
Bányászat:						
önálló	53	30	20	9	— 43.5 —	55.0
<i>A zsidók aránya</i>	<i>1.4</i>	<i>0.8</i>				
tisztviselő	1.529	1.163	325	228	— 23.9 —	29.9
<i>A zsidók aránya</i>	<i>37.7</i>	<i>30.0</i>				
Önálló iparos	227.873	216.459	28.090	23.866	— 5.3 —	14.7
<i>A zsidók aránya</i>	<i>10.3</i>	<i>8.3</i>				
Ipari tisztv.	25.850	43.256	10.097	14.466	67.0	43.3
<i>A zsidók aránya</i>	<i>39.1</i>	<i>33.4</i>				
Önálló keresk.	74.423	83.673	39.691	38.062	12.5	— 3.9
<i>A zsidók aránya</i>	<i>53.3</i>	<i>45.5</i>				
Keresk. tisztv.	28.273	40.418	13.640	21.338	42.8	56.4
<i>A zsidók aránya</i>	<i>48.2</i>	<i>52.8</i>				
Önálló hitel, pénz, biztosítás:						
	725	326	584	223	— 55.0 —	61.8
<i>A zsidók aránya</i>	<i>80.6</i>	<i>68.4</i>				
Hitel. ü. tisztv.	19.335	17.486	8.457	6.246	— 9.5 —	26.2
<i>A zsidók aránya</i>	<i>43.7</i>	<i>35.7</i>				
Önálló közl.	7.480	9.339	1.630	1.165	24.9	— 28.2
<i>A zsidók aránya</i>	<i>21.8</i>	<i>12.5</i>				
Közl. tisztv.	24.501	21.122	2.813	1.373	— 13.9 —	51.2
<i>A zsidók aránya</i>	<i>11.5</i>	<i>6.5</i>				
Közszolg. és szab. foglalk. önálló:						
	16.879	19.735	6.078	6.749	16.9	11.4
<i>A zsidók aránya</i>	<i>36.0</i>	<i>34.2</i>				
Közszolg. és szab. foglalk. tisztv.:						
	104.179	117.999	10.013	8.787	12.3	— 12.2
<i>A zsidók aránya</i>	<i>9.6</i>	<i>7.4</i>				
Ügyvéd	4.556	5.475	2.306	2.693	22.0	16.8
<i>A zsidók aránya</i>	<i>50.6</i>	<i>49.2</i>				
Orvos	4.653	8.282	2.153	2.852	78.0	32.4
<i>A zsidók aránya</i>	<i>46.4</i>	<i>34.4</i>				

(Folytatás)*

Foglalkozás	Kereskedők száma		Zsidók száma		Szaporodási, vagy fogyási arány összesen zsidók	
	1920	1930	1920	1930		
Hírlapíró	1.063	1.514	365	480	42.4	34.2
<i>A zsidók aránya</i>	<i>34.3</i>	<i>31.7</i>				
Színész	2.293	1.970	521	475	14.1	8.9
<i>A zsidók aránya</i>	<i>22.7</i>	<i>24.1</i>				
Magánmérnök	919	1.170	351	356	27.3	1.4
<i>A zsidók aránya</i>	<i>38.2</i>	<i>30.4</i>				

A törvényjavaslat indokolását alátámasztó hivatalos adatokból állítottuk össze ezt a táblázatot. Meg nem, támadható számokkal bizonyítottuk tehát, hogy a zsidók aránya már 1920-tól 1930-ig mindenütt jelentősen csökkent. Csúpn két olyan foglalkozási kategória van, ahol az arányszámok emelkedést mutatnak. A kereskedelmi tisztviselők és a színészek aránya mutat csekély szaporulatot. De még itt is megállapítható, hogy amíg az összes kereskedelmi tisztviselők száma 12.115 tel nőtt! meg, addig-a zsidóvallásúaké csak 7.698-eal emelkedett 1930-ig. Ami azért lényeges körülmény, mert 1930-tól 1935-ig mindenütt újabb lemorzsolódás következett be. így a hivatalos adatok is bizonyítják, hogy Budapesten 1930-tól 1935-ig a zsidó kereskedelmi tisztviselők száma 19.107-ről 17.765-re csökkent és ezzel a zsidók aránya még itt is 54.7-ről 48-ra lanyhult. A színészeké is 30.3-ről 26.7-re esett vissza.

Ezzel szemben a többi foglalkozási ágban olyan jelentősen fogyott a zsidók részesedése abszolút számokban és arányszámokban, hogy ez kétségtelenül igazolja azt, hogy minden erőszakos megrázkódtatás nélkül is bekövetkezett és állandósult a zsidók ritkulása. A legtipikusabb csoportban?? kereskedőknél míg az összes kereskedők létszáma 9.250 fővel emelkedett, a zsidóké 629-cel fogyott. Így az összes kereskedők 12.5%-os növekedésével szemben itt 3.9%-os apadás mutatkozik — a zsidóknál. Ahol pedig emelkedés mutatkozik, ott az összes keresők száma mindenütt jóval nagyobb arányú növekedést ért el.

*Dr. Zentay Dezső táblája

Az értelmiségi keresők néhány fontosabb csoportja Budapesten 1910-1935-ben

Foglalkozás	Összes keresők száma		Zsidók száma		Szaporodási, vagy fogyási arány összesen zsidók	
	1910	1935	1910	1935		
Áll. tisztv. és díjnok	5276	9821	263	173	86.1	— 34.0
<i>A zsidók aránya</i>	<i>5.0</i>	<i>1.8</i>				
Városi tisztv. és díjnok	1402	3651	106	90	160.4	— 15.1
<i>A zsidók aránya</i>	<i>7.6</i>	<i>2.5</i>				
Bíró és ügyész	427	746	26	19	74.7	— 26.9
<i>A zsidók aránya</i>	<i>6.1</i>	<i>2.5</i>				
Bírósági tisztv. és díjnok	638	812	67	19	27.2	— 71.6
<i>A zsidók aránya</i>	<i>10.5</i>	<i>2.3</i>				
Tanító(nő)	2263	3653	360	363	61.4	0.0
<i>A zsidók aránya</i>	<i>15.9</i>	<i>9.9</i>				
Ügyvéd	1707	3074	1050	1600	80.1	52.4
<i>A zsidók aránya</i>	<i>61.5</i>	<i>52.1</i>				
Orvos	1473	4259	866	1654	189.4	91.0
<i>A zsidók aránya</i>	<i>58.8</i>	<i>38.8</i>				
Gyógyszerész és segéd:						
	486	941	159	254	93.6	59.8
<i>A zsidók aránya</i>	<i>32.7</i>	<i>26.9</i>				
Hírlapíró	752	1441	364	508	92.0	39.5
<i>A zsidók aránya</i>	<i>48.4</i>	<i>35.3</i>				
Színész	542	1269	171	339	134.1	98.2
<i>A zsidók aránya</i>	<i>31.5</i>	<i>26.7</i>				
Magánmérnök	873	964	382	370	10.4	— 3.1

Forrás: „A társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról” szülő törvényjavaslathoz mellékelt hivatalos statisztikai adatok.

Ezek a számok kétségbevonhatatlanul mutatják, hogy az elzárt közalkalmazotti pályákon mennyire leromlott és mennyire a veszteségi arány alatt van a zsidók létszáma. És ehhez a legnagyobb arányban

Jó magyar a zsidó!

Hogy a zsidó asszimilálódik, hogy magyar, sőt jó magyar,
e néhány adat is igazolja:

2. Hirdetmény 1849. július 19-én.*

„A Pesten és Óbudán létező két zsidó község több rendbeli, valóban gyalázatos és törvényellenes viselkedésüket általábanvéve is, különösen azonban a forradalmárok ügyének többszörös támogatása által törvényes császáruk és királyuk ellen oly nyilvánvalóan megmutatták, hogy ennek következtében indítatva, érzem magam, hogy az ő jól megérdemelt megbüntetésük, valamint más községek intése végeit egy, vuházali és más felszerelési kellékekre vonatkozó requisítóval, és paciig Pestre és Óbudára nézve egyenlő mértékben sújtsam ököl.

A büntető requisitói a következőkből áll: 40 ezer darab gyalogsági köpeny, 8 ezer darab lovassági köpeny. 40 ezer darab gyalogsági nadrág, 16 ezer darab kék lovassági nadrág, 8 ezer darab sötétzöld lovassági nadrág, 12 ezer darab lovassági felsőnadrág. 60 ezer pár cipő, 20 ezer pár csizma. 15 ezer pár félcsizma. 60 ezer darab ing. 60 ezer darab gatyá, 20 ezer darab nyakravaló, 60 ezer darab nyakflór, valamennyi kész állapotban. Továbbá 16 ezer rőf szürke meurt posztó, 30 ezer rőf fehér posztó, 800 mázsa talpbőr. 100 mázsa felbőr, 1500 mázsa betétbőr.

Mindezek egyenlő részletekben az első részlet mához egy hónapra, azután pedig 11-11 naponként az Óbudán újra felállítandó rubázati bizottsághoz olyképp szállítandók be, hogy 6 hónap alatt az egész mennyiség le legyen szállítva. Ha valamely határidőben késedelem állana be, minden az illető községre minden nap után 500 pengő forint bírság szabandó ki és fizetendő be a hadművelleti főpénztárba.

Ha e bírságok ellenére sem tartanak be a részletszállításokat, a legközelebbi határidőkör ismét 500 forint napi bírság szabandó ki ez a teljes szállításig olyképp folytatandó, hogy minden napért kétszeres. háromszoros stb. kontribúció fizetendő.

Λ két zsidó község, továbbá 4 nap alatt minden kártalanítás nélkül szállítani köteles az egészségügyi zászlóaljnak 100 lovat, 32 pár szerszámot. 196 kumetet és 55 nyerget.

Ez köztudomásul kihirdettetik.

Kelt a pesti főhadiszálláson, 1819. július 19-én.

Haynau s. k.

.....
téztek az uralkodóhoz, kérvén fölmentésüket. „HISZEN CSAK 18000 vannak, sok közöltük a szegény; kénytelenek lesznek inkább kivándorolni” Legfelsőbb elhatározá-

1918 március hóban a K. U. K. Armeeoberkommando a frontonszolgálatot teljesítő katonákat összeszámlálta. Eszerint a népszámlálás adatai a következőket mondják:

Arcvonalban volt	134.640 magyar zsidó katona
Betegállományban és hadtápban	25.879 magyar zsidó katona
	100.519 magyar zsidó katona

Az 1910-es népszámlálás adatai szerint Nagy-Magyarországon ke-
reken 1.000.000 zsidó volt, melyhez a 134.640-et arányítva 13.46% ot
kapunk.

Hadirokkantak
felekezeti megoszlása Budapesten 1935-ben

Rómp. kat.	1960	54.4 %
Gör. kat.	50	1.3 %
Gör. ke.	9	0.2 %
Ev.	190	5.3 %
Ref.	420	11.7 %
Unit.	8	0.2 %
Zsidó	915	25.4 %
Egyéb	2	0.1 %
Felekezetnélk.	5	—
Ism.	49	1.4 %
Összesen	3608	100 %

rozásra Szentiványi császári biztos 1849. szeptember hó 29-én 1735 szm alatt értesíti a pesti tanácsot, hgy „a pesti zsidók hadisarcának mennyiségbeni kiállítására nézve tapasztalt nehézségek elhárítása végett a készpénzben lehető megváltás megengedtetvén: a cikkek mely mennyiségben leendő megváltása iránt forduljanak a városi katonai parancsnoksághoz.” Ez a parancsnokság — október hó 24-én a tanácsban 11.462 szám alatt felolvasott rendelete szerint — „a bünadózás váltásága!” 529.913 pengő forint 51 krajcárban szabta meg. A befizetés biztosítására 20 zsidó család jelentendő be kezesül A kitűzött határidőt többször meghosszabbították, a behajtást szünteltették. 1850 március 12-én Haynau közölte, hogy azok a családok, amelyek bebizonvítottan ártatlanok, azaz sem közvetlenül, sem közvetve nem vettek részt a forradalomban a bírságtól teljesen föhmentendők. Az egész ország zsidóságára kivetett bírság 1850. elején 2.309000 forintot tett ki. Évek múlva — 1855 decemberében — az uralkodó elrendelte, hogy a zsidó büntetőalapot (1.000.000 forintot) adják vissza az izraelita bitközségnek iskolaalapjukra.

Az egyes vallásokhoz tartozók anyanyelv szerinti százalékos megoszlása Csonkamagyarországon 1930.

Vallás	Magyar anyanyelvű %-ban
Római katolikus	91.1
Görög katolikus	96.9
Református	99.6
Ág. hitv. evang.	75.2
Görögkeleti	39.0
Unitárius	99.0
<i>Izraelita</i>	97.4
Baptista	85.7
Nazarénus	89.7
Felkezetlen kívüli	88.2
Egyéb	50.4
Átlagban	92.1

E táblázat rácsófol arra, hogy a zsidóság nem asszimilálódik, mert hiszen az összes hazai felekezetek között a harmadik helyen áll és pedig igen magas arányszámmal. (97.4)

Összefoglalás.

Ezt mondják a számok. S ezzel eljutottunk kis tanulmányunk befejezéséhez. Úgy véljük, sikerült e problémát a napi viták hullámvéréseiből a statisztikai tudomány segítségével olyan síkba emelni, ahol már nem az elfogultság, vagy emberi gyengeség szenvedélye viharzik, hanem az észszerűség diktálja a cselekedetet

A megcsonkított nemzet testének olyan 440.000 főnyi lélekszámjáról van szó, mely sokszázados múltjával produktív termelőtevékenységével mindenkor több értéket szolgáltatott a nemzet jövőjéhez, jelentékenyen gyarapítva a nemzeti vagyont is.

Mert ki merné tagadásba venni, hogy a föld, az ipar, a kereskedelem, a közforgalom fejlesztése és felvirágoztatása, a tudomány, a művészei, az irodalom és a kultúra ápolása, a jog, a higiénia és szociálpolitika végvárainak kiépítése nem hazafias és minden megnyilatkozásában nemzeti cselekedet?

Ki merné a zsidó tulajdonban lévő földre azt mondani, hogy az nem magyar és hozadékára, a kenyérmagra azt mondani, hogy nem magyar búza, hanem zsidó? . . .

Ki mondaná, hogy a zsidó tulajdonban levő gyár által gyártott szövet, vas, gép, vegyicikk, vagy bármely más áru zsidó és nem magyar? . . .

Ki mondhatja, hogy a zsidó kézműves remekbe készített cipője, ruhája, kalapja, vagy famunkája zsidó és nem magyar? . . .

Ki mondhatja, hogy a csonkaország javáért, fejlődéséért, gazdagodásáért zsidó állal végzett bármely munka és verejtékhullatás zsidó, csak zsidó...

És ki az, aki azt meri mondani, hogy a vér, amit sok sok ezer zsidó férfi hullatott a szerb, orosz és olasz harcmezőin, az csak zsidó vér és nem magyar...

Mind magyar az, egytől-egyig, a kenyér magja, a gyár termelvénye, a kézműves kezemunkája, a kereskedő portékája, a munkás verejtéke, az orvos, ügyvéd, tanár, mérnök, művész és író munkája — mind magyar, még akkor is, ha zsidó . . . mint a vér, amit áldoztak ...

Az élet jogán jár a munka joga, melynek gyakorlása nemzeti kötelesség — kötelességteljesítésért pedig az élet- és munka szabadsága a juss . . .

